

Bristyrken i offentlig verksamhet

Var arbetar de utbildade?

Adrian Adermon

Lisa Laun

Bristyrken i offentlig verksamhet – var arbetar de utbildade?^a

av

Adrian Adermon^b och Lisa Laun^c

2018-10-19

Sammanfattning

Larmrapporterna om arbetskraftsbrist inom viktiga yrkesgrupper i offentlig verksamhet har under de senaste åren duggat tätt. Fyra yrkesgrupper som lyfts fram i debatten är sjuksköterskor, lärare, förskollärare och poliser. Den här rapporten kartlägger var de utbildade inom dessa yrkesgrupper befinner sig på arbetsmarknaden. Om de utbildade i stor utsträckning arbetar inom det område de utbildats till är en lösning för att öka personalstyrkan att utbilda fler. Om de utbildade hamnar inom andra yrken och branscher än de utbildats till hjälper det inte på samma direkta sätt att öka antalet utbildningsplatser. Kanske bör man då istället fundera på om de utbildade på något sätt kan lockas tillbaka till yrket och branschen. Vi ställer tre frågor: i) Hur många utbildade finns det inom de olika yrkesgrupperna? ii) Inom vilka yrken och branscher arbetar de utbildade? iii) Hur ser flödena bland de utbildade mellan arbetsplatser och från yrket och branschen ut över tid? Vi studerar perioden 1985–2016. Ett huvudresultat är att andelen som utbildat sig inom dessa yrken, men som arbetar på annat håll inte har förändrats dramatiskt under de senaste 20 åren.

^a Vi tackar för värdefulla kommentarer från Erik Grönqvist, Laura Hartman och Martin Lundin, samt seminariedeltagare på IFAU.

^b Adrian Adermon, adrian.adermon@ifau.uu.se, IFAU och UCLS, Uppsala universitet.

^c Lisa Laun, lisa.laun@ifau.uu.se, IFAU.

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
2	Data	6
2.1	Utbildning	6
2.2	Yrke, bransch och sektor.....	8
3	Hur många utbildade finns det?	10
4	Var arbetar de utbildade?.....	14
4.1	Sjuksköterskor.....	14
4.2	Lärare.....	18
4.3	Förskollärare.....	22
4.4	Poliser.....	26
4.5	Sammanfattning.....	29
5	Hur har rörligheten förändrats?.....	31
6	Könsskillnader.....	36
7	Diskussion och slutsats.....	39
	Referenser	42
	Bilaga 1 Data.....	44

1 Inledning

Larmrapporterna om arbetskraftsbrist inom viktiga yrkesgrupper i offentligt finansierad verksamhet har under de senaste åren duggat tätt. Personalbrist inom offentlig verksamhet riskerar att påverka kvaliteten på vår samhällsservice. Fyra yrkesgrupper som lyfts fram i debatten är sjuksköterskor, lärare, förskollärare och poliser.¹ Bristen har inte bara kopplats till för få utbildningsplatser, utan också till en flykt från yrkena till följd av dålig arbetsmiljö, låg lön och hög arbetsbelastning. Även om vissa nedslag har gjorts för att beskriva personalförsörjningen inom dessa yrkesgrupper tycks det inte existera någon systematisk kartläggning av hur situationen har utvecklats över tid: Är det fler än tidigare som arbetar utanför det område som de har utbildats till? Hur har rörligheten på arbetsmarknaden förändrats över tid? Finns det en rekryteringspotential av utbildad personal som arbetar utanför det område de har utbildats till?

Syftet med den här rapporten är att kartlägga var de utbildade sjuksköterskorna, lärarna, förskollärarna och poliserna befinner sig på arbetsmarknaden. Om de i stor utsträckning arbetar inom det område de utbildats till, är en lösning för att öka personalstyrkan att utbilda fler. Om de utbildade hamnar inom andra yrken och branscher än de utbildats till hjälper det inte på samma direkta sätt att öka antalet utbildningsplatser. Kanske bör man istället fundera på om de utbildade på något sätt kan lockas tillbaka till yrket och branschen? Vi utnyttjar rika registerdata för att beskriva utvecklingen 1985–2016 och ställer tre frågor:

- i) Hur många utbildade finns det inom de olika yrkesgrupperna?
- ii) Inom vilka yrken och branscher arbetar de utbildade?
- iii) Hur ser flödena bland de utbildade mellan arbetsplatser och från yrket och branschen ut över tid?

SCB (2016a) har undersökt rekryteringspotentialen inom läraryrket på ett liknande sätt som vi gör i den här studien.² Deras studie visar att nästan 40 000 lärarutbildade arbetade i andra yrken utanför skolan år 2013, vilket motsvarar

¹ En kartläggning i tidskriften *Värdfokus* (2017) visade att andelen sjuksköterskor som sagt upp sig fördubblats i flera landsting på bara några år. Lärarflykten har diskuterats flitigt, exempelvis i *Sydsvenskan* (2016), men bilden av en massiv lärarflykt har också ifrågasatts (*Dagens Nyheter* 2016). Det så kallade ”förskoleupproret” har satt fokus på den pressade arbetssituationen inom förskolan och efterlyser ökade resurser till förskolan. Poliserna uppges ha flytt yrket efter den stora omorganisationen av polismyndigheten som inleddes 2015 (se exempelvis *Sydsvenskan* 2016).

² Med lärarutbildning avses i SCB (2016a) förskolläraryt utbildning, fritidspedagogutbildning, lärarutbildning för grundskolans lägre åldrar, lärarutbildning för grundskolans högre åldrar, gymnasielärarutbildning, yrkeslärarutbildning samt speciallärar- och specialpedagogutbildning.

knappt en av sex lärarutbildade. Studien visar också att 12 600 lärarutbildade (5 procent) arbetade som lärare utanför skolan och att 13 400 (6 procent) arbetade i andra yrken än lärare i skolan. Totalt arbetade 174 200 lärarutbildade (73 procent) som lärare i skolan. Framför allt arbetade många yrkeslärarutbildade, fler män och fler äldre utanför skolan. Studien innehåller dock ingen analys av hur dessa mönster har förändrats över tid. SCB (2016b) visar att endast 71 procent av nya lärare 2010 arbetade kvar fem år senare, men att denna andel är större än under tidigare år. En granskning från *Du&jobbet* (2018) visar att nära 6 000 utbildade poliser inte arbetar som poliser, vilket skulle innebära att cirka 30 procent av de utbildade poliserna arbetar som någonting annat. *Dagens Nyheter* (2018) visar att andelen poliser som lämnar yrket före 63 års ålder har ökat stadigt sedan 2013, samtidigt som antalet civilanställda inom polisorganisationen ökat.

SCB (2017b) undersöker orsaken till varför lärarutbildade har lämnat läraryrket genom en enkät. Den vanligaste orsaken som de svarande uppgav var arbetsmiljö, följt av arbetsvillkoren, och att ha blivit intresserad av ett annat yrke. Rapporten visar också att 6 av 10 av de tillfrågade kunde tänka sig att återvända till läraryrket. De viktigaste faktorerna för att kunna tänka sig att återvända var en rimligare arbetsbelastning i förhållande till arbetstid, att få en större möjlighet att styra över sin arbetssituation samt en högre lön. SCB (2017c) visar resultaten från en motsvarande undersökning av orsaker till att sjuksköterskeutbildade valt att lämna sjuksköterskeyrket. De viktigaste faktorerna var arbetsvillkoren, arbetsmiljön och att de blivit intresserade av ett annat yrke.

I den här studien undersöker vi inte i vilken utsträckning det faktiskt råder brist på personal i de yrkesgrupper vi studerar. Personalbrist beror både på arbetsgivarnas behov av personal och på möjligheten att rekrytera. Behovet styrs givetvis av efterfrågan på de varor och tjänster som levereras, men också av hur arbetet organiseras, leds och styrs. Rekryteringspotentialen, i sin tur, beror både på hur många utbildade det finns och i vilken utsträckning dessa är villiga eller tillgängliga för att ta de aktuella jobben. Att definiera brist på ett objektivt sätt är därför vanskligt, och inget vi strävar efter att göra.

Vi noterar dock att bilden av arbetskraftsbrist inom de yrkesgrupper vi studerar bekräftas av prognoser och analyser. Den senaste långsiktiga prognosen från SCB (2017a) visar på en förstärkt brist inom såväl lärarkåren som inom hälso- och sjukvården fram till 2035. Inom utbildningsområdet råder fortsatt brist inom nästan samtliga lärarkategorier, inklusive förskollärarna. Inom hälso- och sjukvården är bristen störst på specialistutbildade sjuksköterskor, och denna brist

förväntas förvärras fram till år 2035. Det råder också brist på barnmorskor och grundutbildade sjuksköterskor, och denna brist förväntas bestå framöver.³

Enligt Arbetsförmedlingens prognoser inom ramen för Yrkeskompassen (Arbetsförmedlingen 2018a) kommer inte tillgången på poliser vara tillräckligt för att möta efterfrågan och konkurrensen om jobben kommer att vara liten på fem års sikt.⁴ Sjuksköterskor, barnmorskor samt för- och grundskollärare är alla med bland yrken med störst brist på arbetskraft på såväl ett som fem års sikt i Arbetsförmedlingens (2018b) yrkesprognos. Sveriges Kommuner och Landsting (2018) bedömer i sin rekryteringsprognos att antalet anställda inom välfärdstjänster inom en tioårsperiod måste öka med nästan 200 000 till följd av demografiska förändringar, samt ytterligare 300 000 för att kompensera för pensionsavgångar.

Våra resultat visar att ingen dramatisk förändring skett av andelen som utbildat sig till något av de yrken som studeras i rapporten men som arbetar på annat håll under de senaste 20 åren. Vi ser dock att en lägre andel polisutbildade arbetar inom polisen under de allra sista åren. Vi ser också att en allt större andel av såväl sjuksköterskorna som poliserna arbetar som chefer eller administratörer inom sina respektive branscher. Alla fyra yrkesgrupperna har sett stora pensionsavgångar under senare år. Hos sjuksköterskorna och poliserna har dessa i stor utsträckning kunnat ersättas med nyutexaminerade, medan tillgången till utbildade lärare och förskollärare har sjunkit något sedan 2005.

I avsnitt 2 beskriver vi den data som används och i avsnitt 3 redogör vi för hur många utbildade det finns inom de fyra utbildningsgrupperna. I avsnitt 4 visar vi var de utbildade arbetar och i avsnitt 5 beskrivs hur rörligheten inom yrket och branschen och bort från yrket och branschen har utvecklats. I avsnitt 6 presenteras vissa av resultaten uppdelat på kön och i avsnitt 7 diskuterar vi slutsatserna från rapporten.

³ Även Universitetskanslersämbetet (2015) pekar på en risk för framtida brist på bland annat yrkeslärare, grundlärare och specialistsjuksköterskor.

⁴ Polismyndigheten avser att öka antalet poliser med åtminstone 1 500 till utgången av 2020 och med 3 000 poliser till utgången av 2024 (Polismyndigheten, 2016).

2 Data

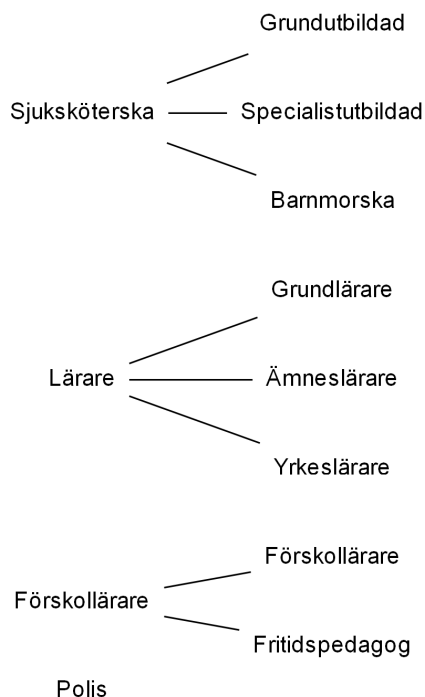
Vi använder data från Statistiska centralbyrån (SCB) över personer i åldrarna 20–64 år 1985–2016. Vi använder information om utbildning, kön, ålder och sysselsättningsstatus från LOUISE-databasen, uppgifter om arbetsställe, bransch och sektor från registret för Registerbaserad Arbetsmarknadsstatistik (RAMS), samt yrkesuppgifter från Lönestrukturstatistiken.

2.1 Utbildning

Vi är intresserade av fyra olika utbildningsgrupper: sjuksköterskor, lärare förskollärare och poliser. Vi kan inte observera vilka som har legitimation till att arbeta i ett visst yrke, men vi avgränsar oss till att enbart studera dem som har en *avslutad* utbildning inom de fyra utbildningsgrupperna. Behovet av utbildad arbetskraft beror givetvis på i vilken utsträckning annan personal används som komplement. Sjuksköterskorna kan avlastas av sjukvårdsbiträden och undersköterskor, lärarna av lärarassistenter, förskollärarna av barnskötare och poliserna av civilanställda. Dessutom kan det finnas personer med en påbörjad utbildning, men som inte har tagit ut en examen, som arbetar inom de olika yrkena. Syftet med rapporten är dock inte att studera hur verksamheterna organiserar arbetet i sin helhet, utan att undersöka i vilken utsträckning den utbildade personalen används i de verksamheter utbildningen syftade till.

Vi klassificerar de olika grupperna baserat på högsta avslutade utbildning i LOUISE och följer SCB:s schema över utbildningsgrupper. Sjuksköterskeutbildade omfattar grundutbildade sjuksköterskor, barnmorskor och specialistsjuksköterskor. Lärarutbildade inkluderar grundskollärare, yrkeslärare och ämneslärare.⁵ Utbildade förskollärare inkluderar både förskollärare och fritidspedagoger, eftersom dessa två kategorier inte går att särskilja i yrkesstatistiken. Fritidspedagoger utgör dock en liten andel, och resultaten påverkas inte nämnvärt om denna grupp exkluderas. Poliser avser personer med polisutbildning. Figur 1 visar en schematisk bild över de fyra utbildningsgrupper vi studerar, samt de undergrupper som ingår i dessa. För en detaljerad beskrivning av hur dessa definierats, se Tabell A1. Vi definierar examensår för de utbildade utifrån avslutningsår för högsta avslutade utbildning enligt LOUISE.

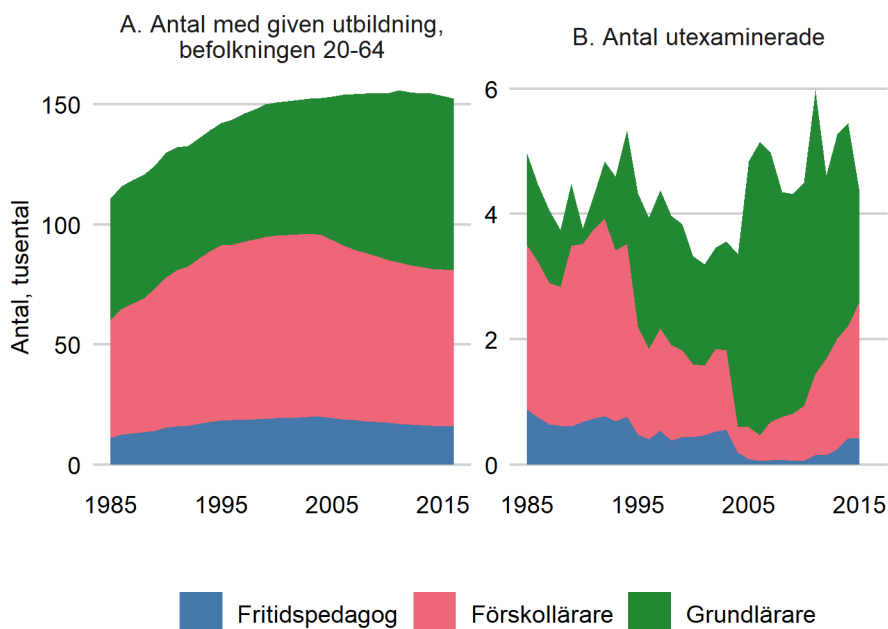
⁵ Speciallärarna exkluderas eftersom det finns ett brott i klassificeringen i yrkesstatistiken för denna grupp 2008–2012. Grundlärarna är utbildade för att arbeta på låg- och mellanstadiet medan yrkeslärarna och ämneslärarna är utbildade för att arbeta på mellanstadiet, högstadiet och gymnasiet.

Figur 1 Utbildningar med undergrupper

För förskollärare och lärare finns en viss överlapp i utbildningskategorier beroende på hur lärarutbildningen har varit utformad över tid. Sedan 2011 väljer man en av fyra inriktningar: förskollärare, grundlärare, yrkeslärare eller ämneslärare. Under den tidigare lärarutbildningen, från år 2001, bestämdes inriktningen av vilken kombination av ämnen man valde att läsa. Framförallt var olika kombinationer av förskola, förskoleklass, fritidshem och grundskolans tidigare år möjliga. Detta innebär att personer med *lärarutbildning mot grundskolans tidigare år* som högsta avslutade utbildning kan ha en examen som även gäller förskolan. Vilka av grundlärarna som också har en examen som gäller förskolan går dessvärre inte att observera i data över högsta avslutade utbildning.

Figur 2 visar utbildade och utexaminerade fritidspedagoger, förskollärare och grundlärare över tid. Panel A visar att minskningen av antalet utbildade förskollärare och fritidspedagoger sedan år 2003 i stor utsträckning har vägts upp av en ökning av antalet utbildade grundlärare. Panel B visar att detta beror på att den kraftiga nedgången av antalet utexaminerade förskollärare och fritidspedagoger från år 2004 motsvarats av en ökning av antalet utexaminerade grundlärare. Detta mönster gör det troligt att minskningen av antalet utbildade förskollärare till viss del återspeglar förändringarna inom lärarutbildningen.

Figur 2 Antal utbildade och utexaminerade fritidspedagoger, förskollärare och grundlärare, 1985–2016

2.2 Yrke, bransch och sektor

Vi vill studera var på arbetsmarknaden de utbildade sjuksköterskorna, lärarna, förskollärarna och poliserna befinner sig. Av de utbildade är det inte alla som deltar på arbetsmarknaden. Figur A1 i Bilaga 1 visar andelen sysselsatta utifrån den sysselsättningsstatus som registrerats i LOUISE-databasen avseende november månad varje år. Figuren visar att över 95 procent av de utbildade är sysselsatta år 2016. Sysselsättningsgraden varierar något över tid, men vi ser inga tendenser till en minskad andel personer som deltar på arbetsmarknaden under de senaste åren – snarare tvärtom. De som inte är sysselsatta utgör givetvis en arbetskraftsreserv i yrket, men i analysen av var de utbildade befinner sig på arbetsmarknaden begränsar vi oss till dem som är sysselsatta under ett givet år.

Vi klassificerar yrke, bransch och sektor utifrån den huvudsakliga anställningen under året. Vi har tillgång till heltäckande information om arbetsställe, bransch och sektor från RAMS. Figur 3 visar hur vi delat in branscher i grupper och undergrupper. En detaljerad beskrivning av hur

branscherna definierats finns i Tabell A2 och en beskrivning av sektorerna finns i Tabell A3 i Bilaga 1.⁶

Figur 3 Branscher med undergrupper

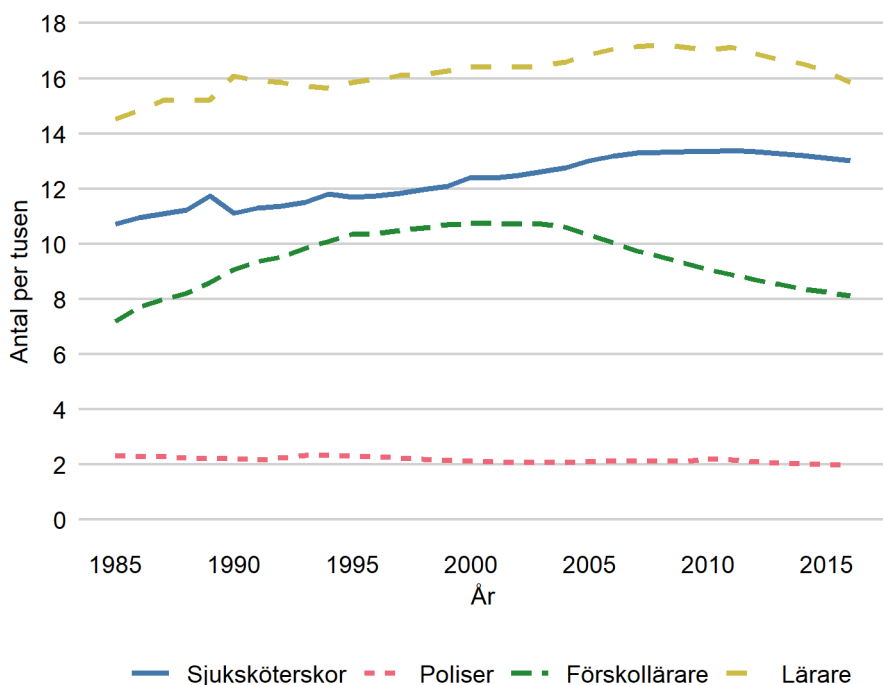
I SCB:s yrkesregister finns uppgifter om yrke för hela arbetskraften, men i IFAU:s databaser finns yrkesuppgifter endast för det urval som ingår i Lönestrukturstatistiken. Urvalet täcker hela offentlig sektor och omkring hälften av arbetstagarna inom privat sektor. Eftersom en stor del av arbetsstyrkan i de yrken vi är intresserade av återfinns inom den offentliga sektorn har vi yrkesinformation om flertalet av de anställda. Figur A2 i Bilaga 1 visar i vilka sektorer de utbildade inom de aktuella utbildningsgrupperna arbetade under perioden 1989–2016. Vi ser att sjuksköterskor, förskollärare och lärare i ökande utsträckning arbetar inom privat sektor över tid, vilket hänger samman med att de privata alternativen inom dessa branscher har ökat. De polisutbildade arbetar nästan uteslutande i statlig sektor.

För personer där yrkesinformation saknas kan vi i många fall ersätta saknad information om yrke baserat på observationer från tidigare och senare år. Detaljerad information om hur detta gått till, samt hur vi satt samman data och definierat våra variabler finns i Bilaga 1. Figur A3 i Bilaga 1 visar antalet yrkesverksamma vi fångar med vår bearbetning av data jämfört med totaluppgifterna i SCB:s yrkesregister. Den visar att vi fångar merparten av de yrkesverksamma. För att ge en heltäckande bild kommer vi genomgående även att redovisa uppgifter för dem som saknar yrkesinformation. Det är viktigt att komma ihåg att vi däremot kan observera bransch för samtliga individer.

⁶ Komvux ingår i *grund- och gymnasieskola* medan svenska för invandrare (SFI) ingår i *övrig utbildning*. I *polisen* ingår både Polismyndigheten och Säkerhetspolisen (Säpo).

3 Hur många utbildade finns det?

Vi börjar med att se hur många utbildade det finns i de olika utbildningsgrupperna. Figur 4 visar antalet personer i åldern 20–64 år med en viss utbildning per tusen invånare under perioden 1985–2016. Lärarna utgör den största utbildningsgruppen, och vi ser att antalet personer med lärarutbildning har ökat under största delen av perioden, från strax över 14 per tusen invånare år 1985 till över 17 år 2010. Sedan 2010 har antalet utbildade lärare sjunkit, för att år 2016 hamna på samma nivåer som i början av 1990-talet. Den näst största utbildningsgruppen är sjuksköterskorna. Även antalet utbildade sjuksköterskor har ökat ganska kraftigt, från lite över 10 per tusen invånare år 1985 till drygt 13 per tusen invånare år 2010. Sedan 2010 har antalet utbildade sjuksköterskor minskat något.

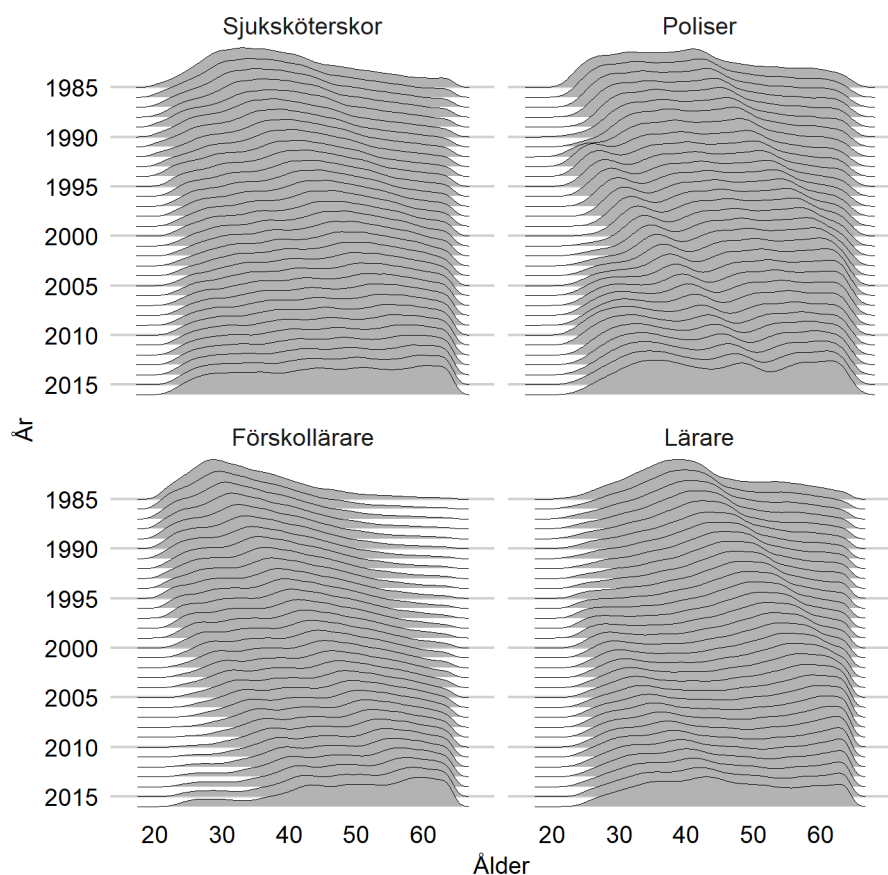
Figur 4 Antal utbildade personer 20–64 år med angiven utbildningsinriktning per tusen invånare, 1985–2016

Den tredje största utbildningsgruppen är förskollärarna. För dem ser utvecklingen annorlunda ut än för lärarna och sjuksköterskorna. Antalet utbildade förskollärare ökade kraftigt från under 8 per tusen invånare år 1985 till över 10 fram till början av 00-talet för att därefter minska i snabb takt

till cirka 8 år 2016. Som vi diskuterade i avsnitt 2.1 återspeglar detta till viss del förändringarna av lärarutbildningen 2001. Den minsta utbildningsgruppen är poliserna. Antalet utbildade poliser har varit ganska stabilt under perioden, på en nivå om cirka 2 per tusen invånare.

För den framtida personalförsörjningen spelar åldersstrukturen på utbildningsgrupperna stor roll. Figur 5 visar åldersfördelningen för personer inom de olika utbildningsgrupperna över tid, vilket tydliggör trender över årskullar i vilka som utbildat sig till ett visst yrke. Allra tydligast är skillnaderna för förskollärarna. I början av perioden var de utbildade förskollärarna unga, med en tydlig topp runt 30 års ålder. På den tiden fanns det knappt några utbildade förskollärare som var äldre än 50 år. Dessa stora utbildningskullar som var unga i början av perioden, har sedan fortsatt att dominera åldersfördelningen och har mot slutet av perioden börjat gå i pension. Den tydliga toppen runt 30 år 1985 har hunnit bli 60 år 2016, vilket innebär att fortsatt stora pensionsavgångar bland förskollärare är att vänta under de kommande åren. För förskollärarna finns det också en del utbildade i de kohorter som är 40–55 år 2016. Bland de yngre är det låga nivåer på antalet utbildade förskollärare, vilket har att göra med utformningen av lärarutbildningen. De som påbörjade lärarutbildningen mellan år 2001 och 2011 och tog en examen som både gällde förskolan och grundskolans tidigare år får lärarutbildning som högsta avslutade utbildning i data.

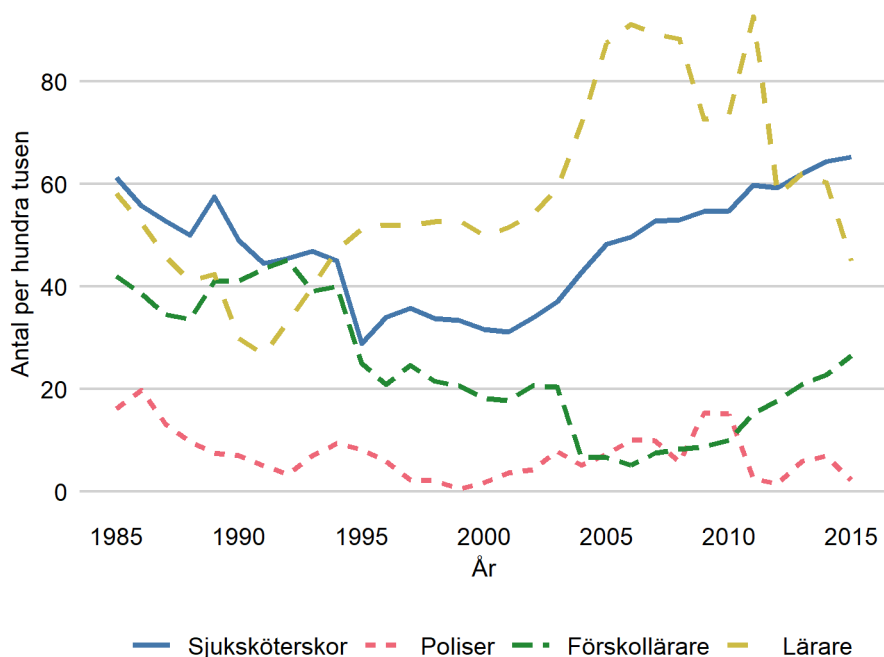
Även för övriga utbildningsgrupper ser vi vissa mönster över födelsekohorter. Många av de sjuksköterskeutbildade var relativt unga år 1985, och dessa kullar har börjat gå i pension år 2016. Vi ser dock att det fyllts på relativt väl underifrån, och att det är en någorlunda jämn åldersfördelning av personer med sjuksköterskeutbildning i slutet av perioden. Det är dock tydligt att ytterligare stora pensionsavgångar väntar för sjuksköterskorna, då de största grupperna är bland de äldre. För lärarna ser vi stora kullar med utbildade lärare bland dem som var runt 40 år 1985, och som nådde pensionsåldern under tidigt 00-tal. Därefter kom det också stora utbildningskullar med lärare under 1990-talet, vilka har hunnit bli 40–45 år 2016. För poliserna finns det flera tydliga skillnader under perioden, som möjligen har att göra med hur intaget till polisutbildningen har styrts över tid. År 2016 finns det toppar med utbildade bland dem som är 30 år, 45 år och 60 år. Topparna har följt med sedan dessa årskullar utbildades till poliser, i 20–30-årsåldern.

Figur 5 Åldersfördelning per år och utbildningsinriktning, antal personer i befolkningen 20–64 år, 1985–2016

Figur 6 visar antalet utexaminerade per år inom respektive utbildningsgrupp per hundra tusen invånare. Vi definierar examensår utifrån avslutningsår för högsta avslutade utbildning i LOUISE. Figuren visar att antalet utexaminerade lärare låg på mycket höga nivåer, upp till 90 per hundra tusen invånare per år, under andra halvan av 00-talet, jämfört med 30–50 per år under 1990-talet. Sedan 2010 har dock antalet utexaminerade lärare minskat till samma nivåer som i slutet av 1990-talet. Antalet utexaminerade sjuksköterskor minskade fram till år 2000, men har därefter ökat kraftigt från omkring 30 till över 60 per hundra tusen invånare per år. Antalet utexaminerade sjuksköterskor per hundra tusen invånare år 2016 är de högsta under perioden. Antalet utexaminerade förskollärare minskade från 40 per hundra tusen invånare år 1985 till 20 år 2003. Därefter sker ytterligare en minskning, vilket har att göra med förändringarna av lärarutbildningen som diskuterades i avsnitt 2.1. Under de senaste åren har

antalet utexaminerade förskollärare ökat till över 20 per år, vilket dock är betydligt lägre än under början av 90-talet. Antalet utexaminerade poliser har varierat en hel del över tid, men utan någon tydlig långsiktig trend. Sedan år 2011 har antalet utexaminerade poliser per år varit relativt lågt jämfört med slutet av 00-talet.

Figur 6 Antal utexaminerade personer per hundra tusen invånare, 1985–2015

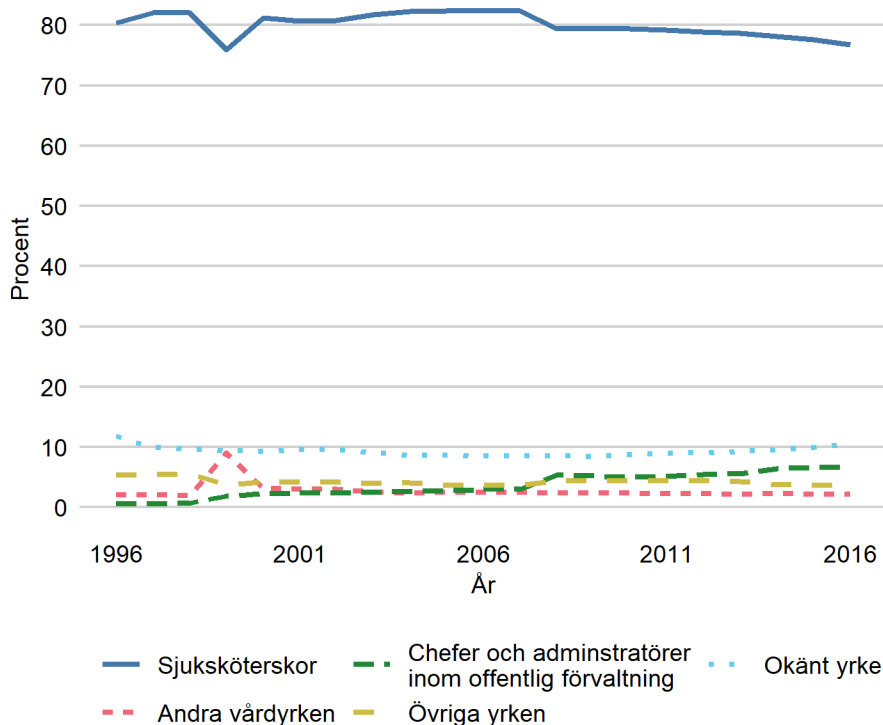
Sammanfattningsvis har vi sett i det här avsnittet att tillgången till utbildade sjuksköterskor och lärare ligger nära historiskt höga nivåer, även om trenden vänt nedåt sedan 2010. Bland sjuksköterskor och lärare har avgångskullarna varit stora under senare delen av perioden. Tillgången till utbildade poliser har varit relativt konstant över tid, men antalet utexaminerade poliser har minskat under senare år. Antalet utbildade förskollärare har minskat sedan början av 00-talet, vilket med tanke på åldersstrukturen och kommande pensionsavgångar tyder på att bristen kan komma att öka framöver. Även om detta hänger samman med förändringen av lärarutbildningen 2001 så ser vi att antalet utexaminerade förskollärare även efter att lärarutbildningen åter förändrades 2011 ligger på ganska låga nivåer jämfört med i början av perioden.

4 Var arbetar de utbildade?

Vi vill veta var de utbildade sjuksköterskorna, lärarna, förskollärarna och poliserna befinner sig på arbetsmarknaden. I det här avsnittet kartlägger vi inom vilka yrken och branscher, samt inom vilka kombinationer av yrke och bransch, de utbildade arbetar. Vi visar var personer arbetar som *andel* av alla sysselsatta i samma utbildningsgrupp. För att få en helhetsbild av utvecklingen kan läsaren även hålla trenderna över förändringen av *antal* utbildade inom respektive utbildningsgrupp från avsnitt 3 i åtanke. Som diskuterades i avsnitt 2.2 observeras yrke för samtliga anställda inom offentlig sektor, men bara för cirka 50 procent av de anställda i privat sektor. Vi presenterar därför genomgående information även för dem med okänt yrke. Samtliga med okänt yrke arbetar inom privat sektor – en del sannolikt inom det yrke man utbildats till och en del med något annat. Genom att kombinera yrke och bransch får vi en mer heltäckande bild även av dem med okänt yrke.

4.1 Sjuksköterskor

Figur 7 visar att en hög andel av de utbildade sjuksköterskorna, runt 80 procent, arbetar som *sjuksköterskor*. Vi ser en svagt nedåtgående trend som börjar omkring 2008, vilket speglas av en motsvarande uppgång i andelen som arbetar som *chefer och administratörer inom offentlig förvaltning*. Detta tyder på att den sjunkande andelen utbildade i sjuksköterskeyrket främst kan hänföras till organisatoriska förändringar. Andelen utbildade med *okänt yrke* har varit ganska stabil på omkring 10 procent under perioden. Vi ser dock en svag nedgång fram till slutet av 00-talet följt av en svag uppgång sedan dess. En låg andel av de utbildade sjuksköterskorna, endast några få procent, arbetar inom *andra vårdyrken*. En mycket stabil andel på mindre än fem procent arbetar inom *övriga yrken*.

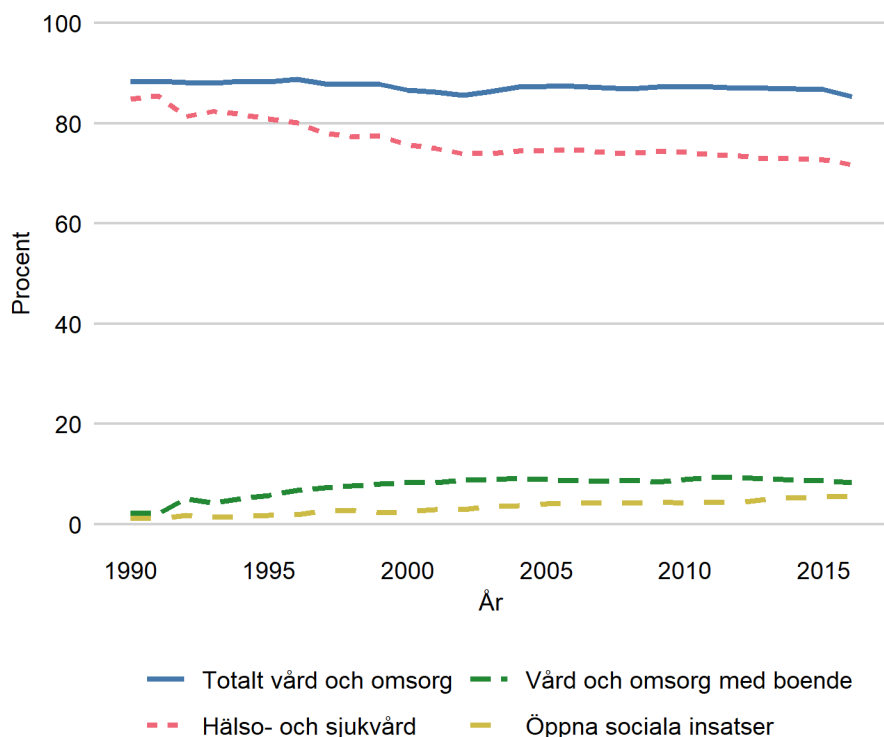

Figur 7 Andel utbildade sjuksköterskor i olika yrken

Branschtillhörighet är ett annat sätt att se var de utbildade sjuksköterskorna arbetar. Figur 8 visar andelen utbildade sjuksköterskor totalt inom vård och omsorg samt inom de tre underbranscherna *hälso- och sjukvård*, *vård och omsorg med boende* samt *öppna sociala insatser*.⁷ En hög andel på över 85 procent av de utbildade sjuksköterskorna arbetar inom *vård och omsorg*. Andelen minskar något under perioden, från 88 procent år 1985 till 85 procent år 2016. Inom de olika underbranscherna sker en tydlig omstrukturering. Andelen utbildade sjuksköterskor som arbetar inom *hälso- och sjukvård* minskar stadigt från 85 procent år 1985 till 72 procent år 2016. Denna minskning motsvaras främst av en ökning av andelen utbildade sjuksköterskor inom *vård och omsorg med boende* under 1990-talet, samt en långsammare ökning av andelen inom *öppna sociala insatser* under hela perioden. Utvecklingen har att

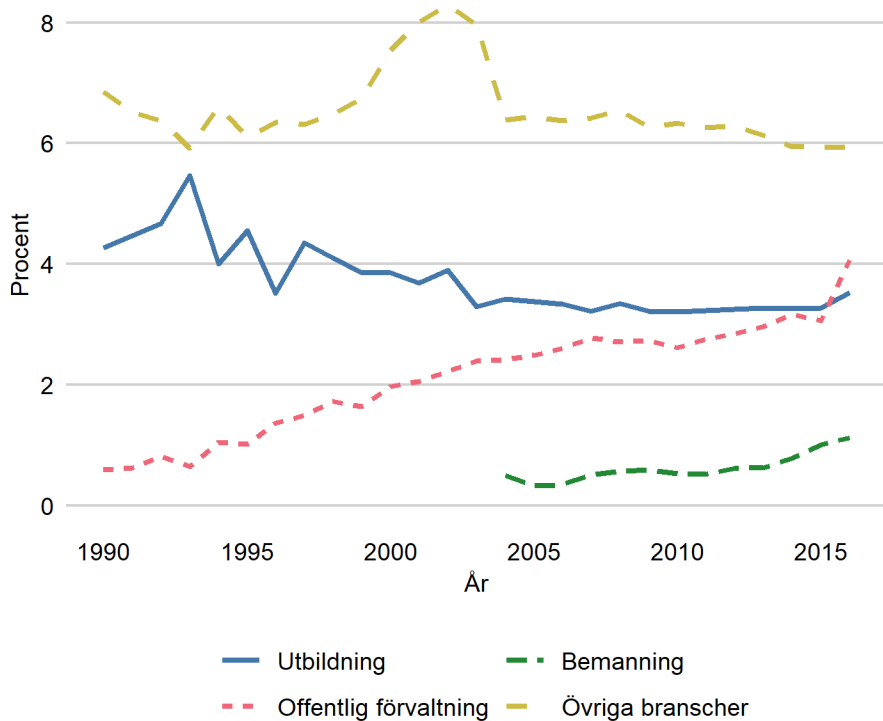
⁷ *Hälso- och sjukvård* avser primärvård, öppenvård, tandläkare och liknande. *Vård och omsorg med boende* innefattar boenden för äldre, personer med funktionshinder, och personer med missbruksproblem. *Öppna sociala insatser* avser verksamhet för äldre, personer med funktionshinder, personer med sociala problem eller missbruksproblem samt dagbarnvård och flyktingförläggningar.

göra med ädelreformen 1992, handikappreformen 1994 samt psykiatrireformen 1995. Stora delar av vårdansvaret för personer med nedsatt funktionsförmåga till följd av ålder eller andra skäl fördes genom dessa reformer över från landstingen till kommunerna (Socialstyrelsen 2010). Efter en relativt stabil period under 00-talet minskar andelen utbildade sjuksköterskor inom *hälso- och sjukvård* ytterligare under 2010-talet. Detta motsvaras dels av en svag minskning av andelen som arbetar inom vård och omsorg, dels av en svag ökning av andelen som arbetar inom *öppna sociala insatser*.

Figur 8 Andel utbildade sjuksköterskor i olika branscher inom vård och omsorg

Drygt 15 procent av de utbildade sjuksköterskorna finns alltså utanför vård och omsorg. Figur 9 visar vilka branscher de har arbetat inom. Vi ser en stadig ökning av andelen utbildade sjuksköterskor inom *offentlig förvaltning* över perioden, till cirka fyra procent år 2016. Andelen som arbetar inom *utbildning* är relativt stor, men har minskat under perioden. *Bemanningsbranschen* är fortfarande relativt liten och anställer cirka en procent av de utbildade sjuksköterskorna, men ökar under de senaste åren. Omkring sex procent av de utbildade sjuksköterskorna arbetar i *övriga branscher*.

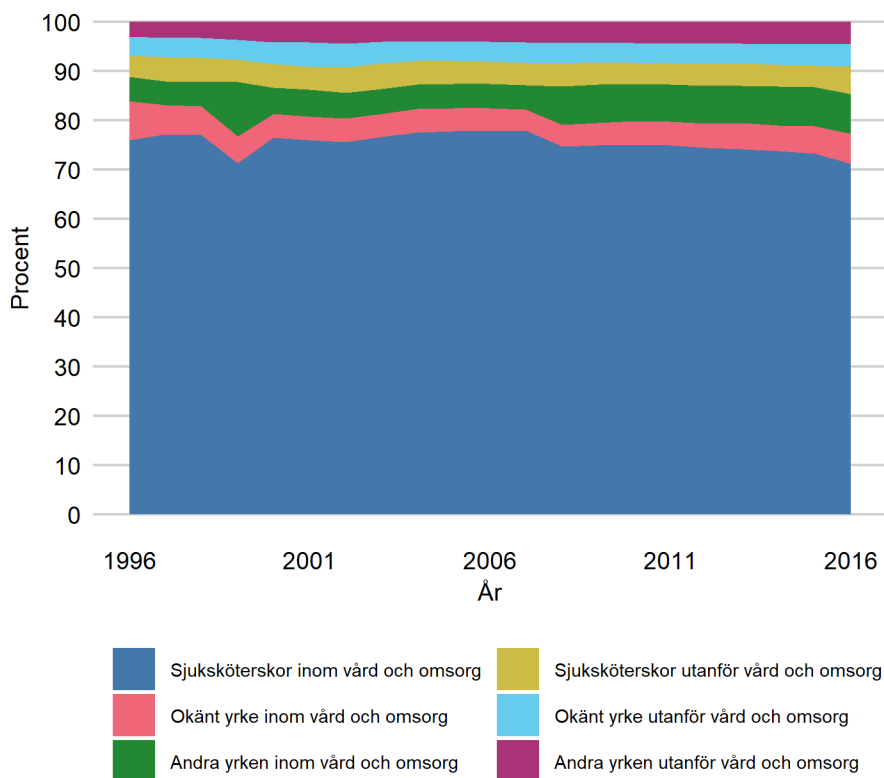

Figur 9 Andel utbildade sjuksköterskor i olika branscher utanför vård och omsorg

Slutligen kan vi studera yrke och bransch tillsammans, för att skapa en samlad bild av var de utbildade sjuksköterskorna är verksamma. Figur 10 bekräftar bilden från de tidigare analyserna, då vi ser att andelen utbildade sjuksköterskor som arbetar som *sjuksköterskor inom vård och omsorg* var relativt stabil fram till omkring 2008, men har fallit sedan dess och nu ligger strax över 70 procent. Förändringen motsvaras framförallt av en ökning sedan omkring 2008 av andelen som arbetar med *andra yrken inom vård och omsorg* – främst chefer och administratörer (se Figur 7) – men även av en svag ökning av andelen som arbetar i *okänt yrke inom vård och omsorg* och av andelen som arbetar som *sjuksköterskor utanför vård och omsorg*.

Andelen som arbetar i *andra yrken* än sjuksköterska *utanför vård och omsorg* är enbart några få procent, men uppvisar en ökning från tre procent år 1985 till fem procent år 2016. Andelen med *okänt yrke utanför vård och omsorg* är relativt stabil över tid. Sammanlagt är det endast knappt tio procent av de utbildade sjuksköterskorna som arbetar i *andra yrken utanför vård och omsorg* eller i ett *okänt yrke utanför vård och omsorg* 2016. Även om andelen är någon

procentenhet högre 2016 jämfört med 1985 tycks således rekryteringspotentialen bland utbildade sjuksköterskor vara relativt låg, då de flesta redan arbetar som sjuksköterskor eller inom vård och omsorg. Däremot kan man fundera över hur arbetet inom vård och omsorg organiseras. Är det till exempel motiverat att fler och fler sjuksköterskor arbetar som chefer och administratörer, eller skulle delar av de arbetsuppgifterna kunna skötas av annan personal?

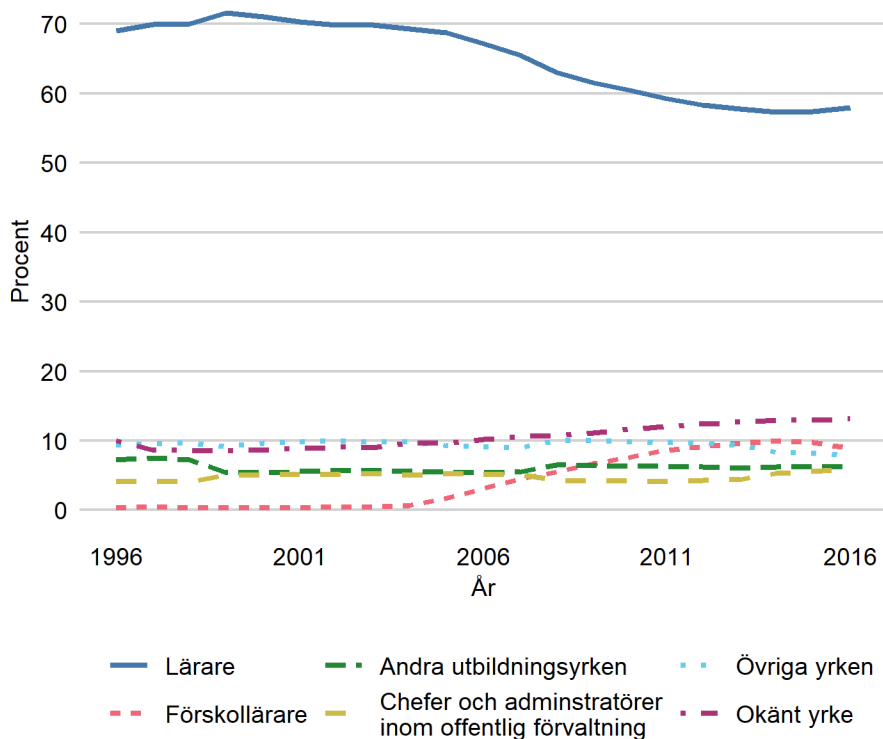

Figur 10 Andel utbildade sjuksköterskor i olika yrken och branscher

4.2 Lärare

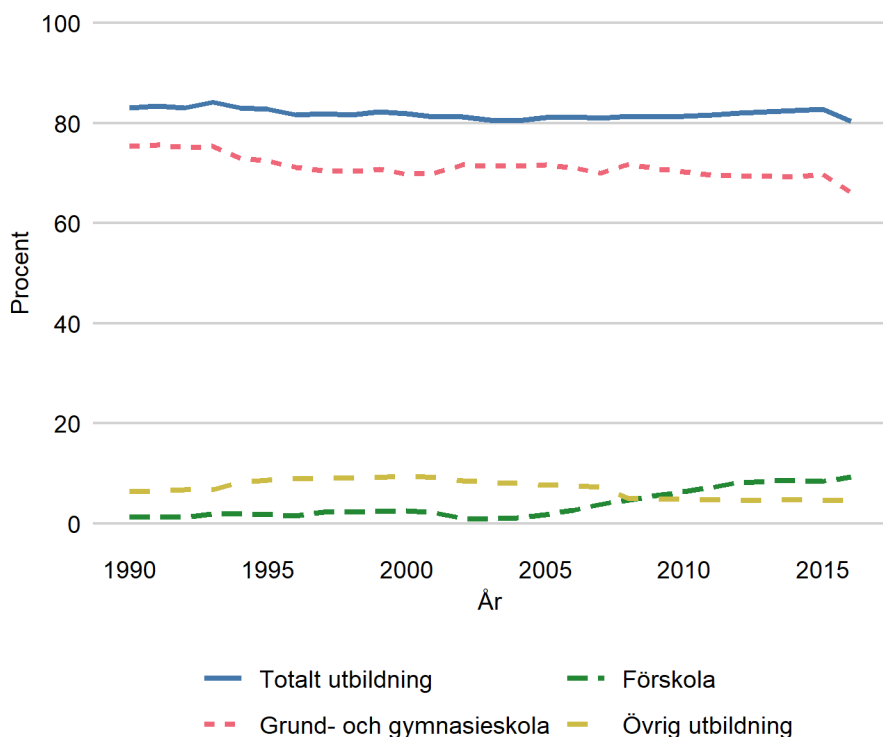
Figur 11 visar att andelen av de utbildade lärarna som arbetar som *lärare* sjunkit kraftigt sedan början av 00-talet, från cirka 70 procent år 2000 till under 60 procent år 2016. Under samma period har andelen som arbetar som *förskollärare* ökat från nära noll 2004 till omkring tio procent år 2016, vilket nästan helt motsvarar minskningen av andelen *lärare*. Som diskuterats i avsnitt 2.1 har detta att göra med förändringen av lärarutbildningen 2001 som gjorde det möjligt att ta en examen som gällde för både skolan och förskolan. Andelen som arbetar inom *andra utbildningsyrken* har varit konstant över perioden, och andelen

som arbetar inom *övriga yrken* har minskat något. Andelen *chefer och administratörer inom offentlig förvaltning* har ökat något under senare år, efter att ha sjunkit under andra halvan av 00-talet. Vi ser även att andelen utbildade lärare med *okänt yrke* har ökat sedan mitten på 00-talet. Detta fångar en ökad andel utbildade lärare som arbetar inom privat sektor, vilket vi såg i Figur A2 i Bilaga 1. Det kan i sin tur bero på att utbildade lärare lämnat skolvärden helt, eller på att de i högre grad idag arbetar på privata skolor.

Figur 11 Andel utbildade lärare i olika yrken

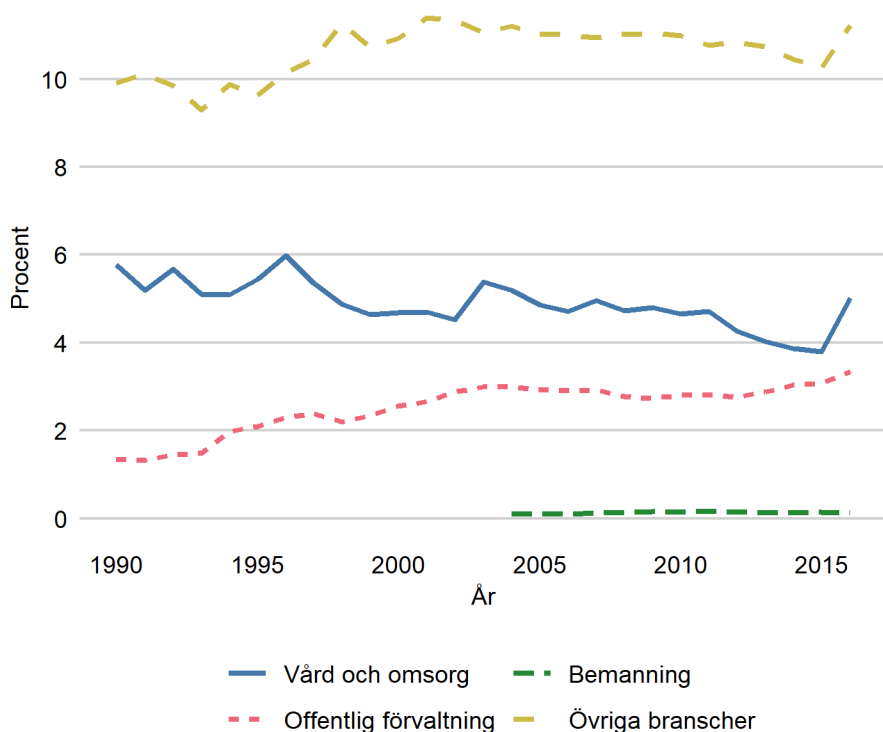
För att undersöka detta närmare studerar vi branschtillhörighet. Figur 12 visar andelen utbildade lärare totalt inom utbildning samt inom de tre underbranscherna *förskola, grund- och gymnasieskola* samt *övrig utbildning*. Andelen utbildade lärare som arbetar inom *totalt utbildning* har legat ganska stabilt strax över 80 procent under hela perioden. Det betyder att nästan 20 procent av de utbildade lärarna arbetar utanför utbildning, vilket är en betydande andel. Detta tyder på att det finns ett stort antal utbildade lärare som potentiellt skulle kunna lockas tillbaka till utbildningsbranschen.

Figur 12 Andel utbildade lärare i olika branscher inom utbildning

Även om förändringen av hur stor andel utbildade lärare som arbetar inom utbildning inte är så stor har det liksom för sjuksköterskorna skett en viss omstrukturering inom underbranscherna över tid. Andelen som arbetar inom *grund- och gymnasieskolan* har minskat successivt, i takt med att en större andel arbetar inom *förskolan*. Det har att göra med förändringarna inom lärarutbildningen som vi diskuterade ovan. Andelen lärare som arbetar inom *övrig utbildning* är under tio procent och har minskat på senare år.

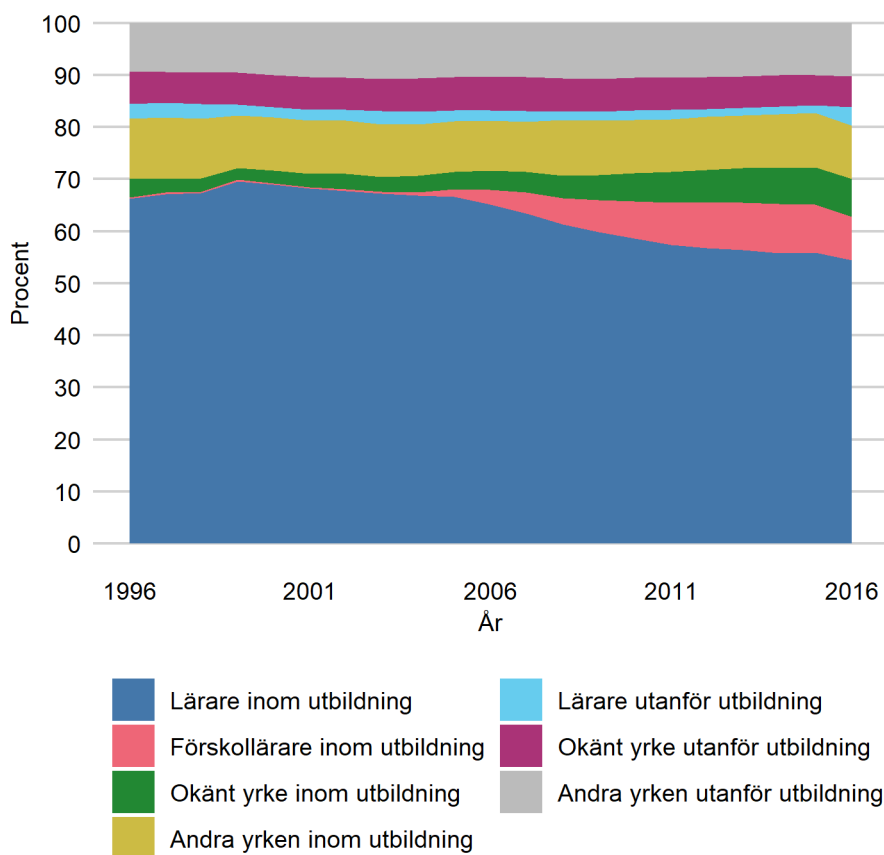
Figur 13 visar inom vilka branscher de närmare 20 procent av de utbildade lärarna som arbetar utanför utbildningsbranschen har hamnat. Omkring fem procent arbetar inom *vård och omsorg* – en andel som minskar något över tid. En ökande andel från drygt en procent till över tre procent arbetar inom *offentlig förvaltning*. *Bemanningsbranschen* är ytterst liten bland utbildade lärare. Övriga drygt tio procent av de utbildade lärarna arbetar inom *övriga branscher*.

Figur 13 Andel utbildade lärare i olika branscher utanför utbildning

Figur 14 visar yrke och bransch tillsammans för de utbildade lärarna. Figuren visar att andelen utbildade lärare som arbetar som *lärare inom utbildning* har fallit sedan början av 00-talet, men att detta fall främst kan hänföras till motsvarande ökning av andelen som arbetar som *förskollärare inom utbildning* eller i *okänt yrke inom utbildning*. Den senare fångar dem som arbetar på fristående skolor som inte ingår i Lönestrukturstatistiken, antingen som lärare eller i något annat yrke. Totalt sett har dessa tre kategorier följt ett anmärkningsvärt stabilt mönster över tid. Såväl 1996 som 2016 arbetar 70 procent av de utbildade lärarna som lärare, förskollärare eller i okänt yrke inom utbildning. Också andelarna utbildade lärare som arbetar i ett *annat yrke inom utbildning* samt som *lärare utanför utbildning* har varit väldigt stabila över tid. Omkring tio procent av de utbildade lärarna har befunnit sig i ett annat yrke än lärare utanför utbildningsbranschen under hela perioden, och drygt fem procent arbetar i ett okänt yrke utanför utbildningsbranschen. Det betyder att drygt 15 procent av lärarna möjligtvis skulle kunna lockas tillbaka till

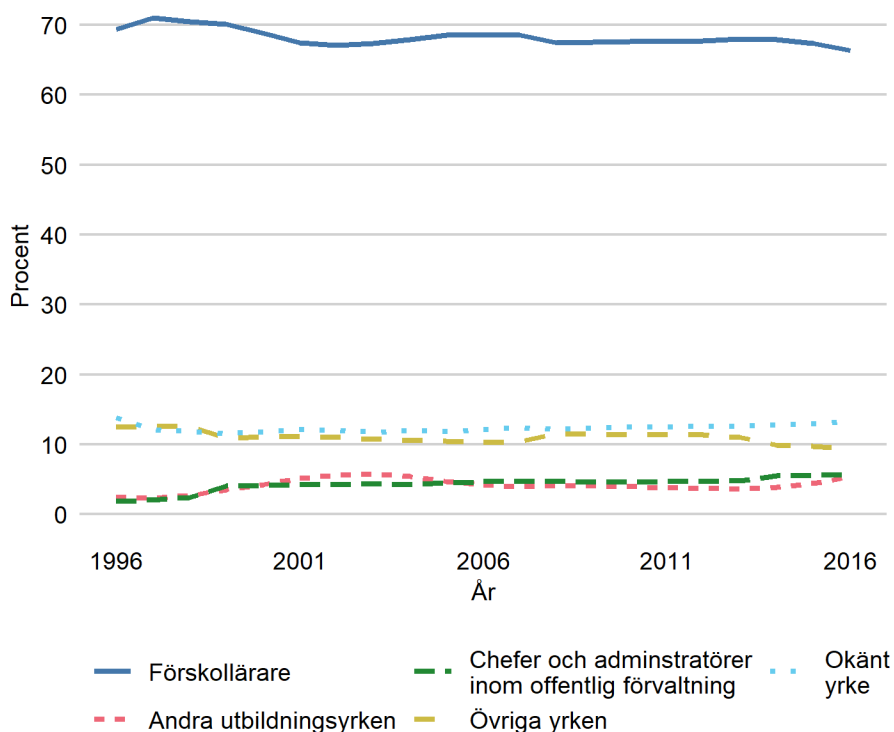
utbildningsbranschen, men det finns inga tecken på att dessa blivit fler under senare år.

Figur 14 Andel utbildade lärare i olika yrken och branscher

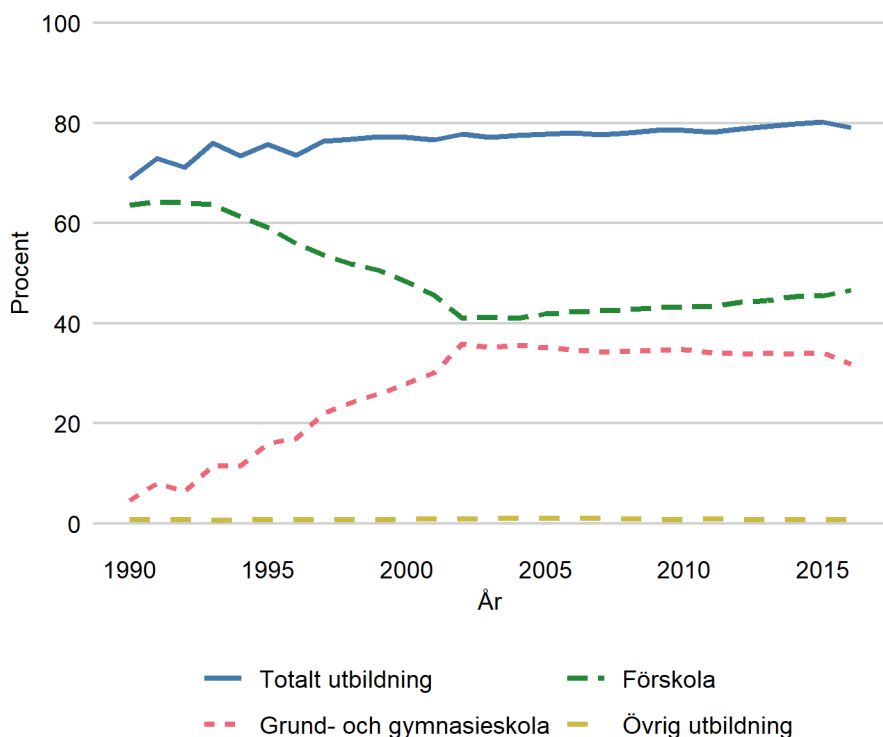
4.3 Förskollärare

Figur 15 visar att närmare 70 procent av de utbildade förskollärarna har arbetat som *förskollärare* under hela den period vi studerar. Det sker dock en viss minskning över tid, från 69 procent 1996 till 66 procent 2016. Minskningen har återspeglats i små ökningar av andelarna som arbetar som *chefer och administratörer inom offentlig förvaltning*, i *andra utbildningsyrken* samt i *okänt yrke*, vilket bland annat fångar förskollärare på privata förskolor som inte ingår i Lönestrukturstatistiken. För *övriga yrken* ser vi en svag minskning över tid, till strax under tio procent år 2016. På yrkesfronten tycks således inget dramatiskt ha hänt bland de utbildade förskollärarna över tid, men figuren visar att det finns en betydande andel utbildade förskollärare som arbetar utanför förskolläraryrket.

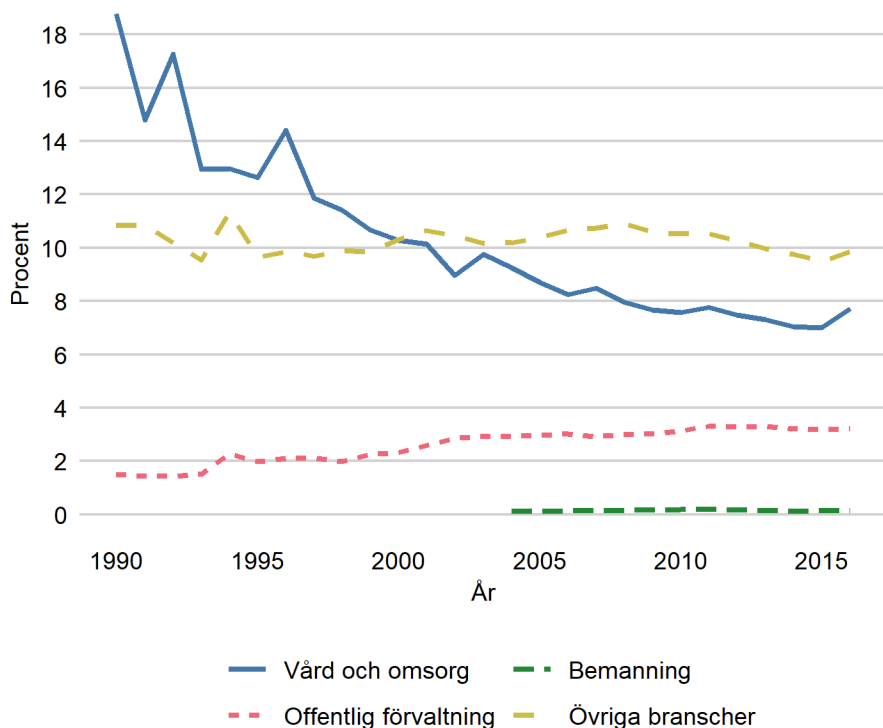
Figur 15 Andel utbildade förskollärare i olika yrken

Figur 16 visar andelen utbildade förskollärare totalt inom utbildning samt inom de tre underbranscherna förskolan, grund- och gymnasieskolan och övrig utbildning. Denna figur uppvisar mer dramatiska förändringar än yrkesfiguren. Totalt sett har andelen utbildade förskollärare som arbetar inom *utbildning* ökat över hela perioden, från cirka 70 procent 1990 till cirka 80 procent 2016. Däremot ser vi att andelen som arbetade inom *förskolan* sjönk kraftigt under 1990-talet, men förändringen motsvaras helt av en ökning av andelen som arbetar inom *grund- och gymnasieskolan*. Detta har att göra med införandet av förskoleklass i grundskolan 1998, där det i stor utsträckning är förskollärare som arbetar. Det är anmärkningsvärt att en nästan lika stor andel av de utbildade förskollärarna arbetar i skolan som i förskolan. Även om det kan anses vara lika motiverat att förskollärare arbetar i skolan som i förskolan innebär det att en expansion av förskolläraryrket inte fullt ut skulle komma förskolan till del. Andel utbildade förskollärare som arbetar inom *övrig utbildning* är i det närmaste obefintlig.

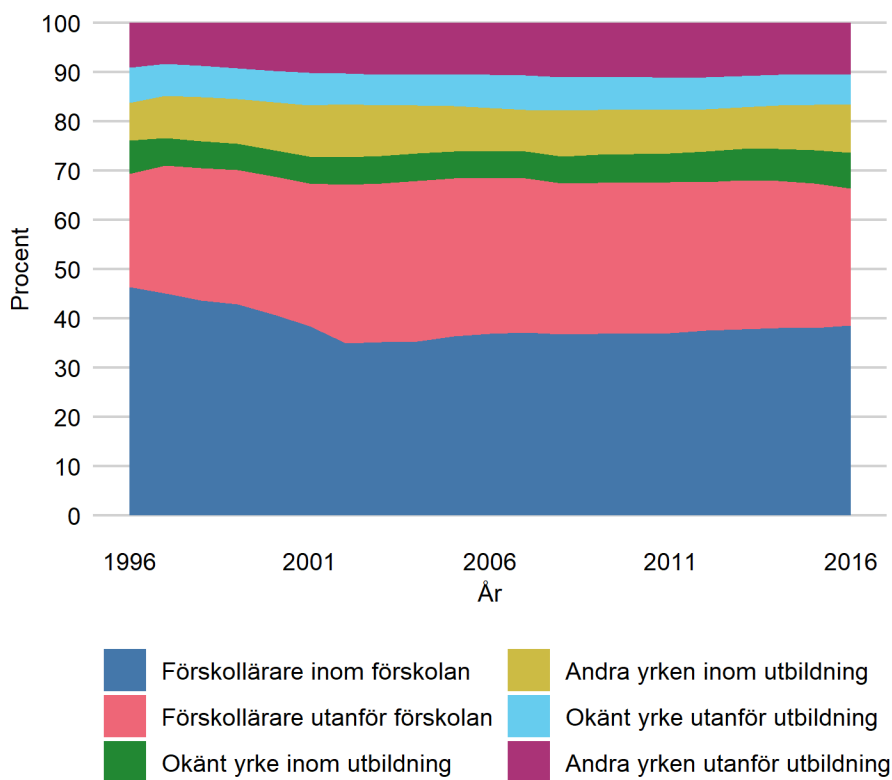
Figur 16 Andel utbildade förskollärare i olika branscher inom utbildning

Figur 17 visar inom vilka branscher de 20–30 procent av de utbildade förskollärarna som arbetat utanför utbildning har befunnit sig över tid. Här har framför allt andelen som arbetar inom *vård och omsorg* minskat kraftigt, från över 18 procent 1990 till under åtta procent 2016. Andelen som arbetar inom *offentlig förvaltning* har ökat från under två procent till över tre procent under samma period. *Bemanningsbranschen* för förskollärare är försvinnande liten. Andelen utbildade förskollärare som arbetar i *övriga branscher* har varit konstant runt tio procent under hela den studerade perioden.

Figur 17 Andel utbildade förskollärare i olika branscher utanför utbildning

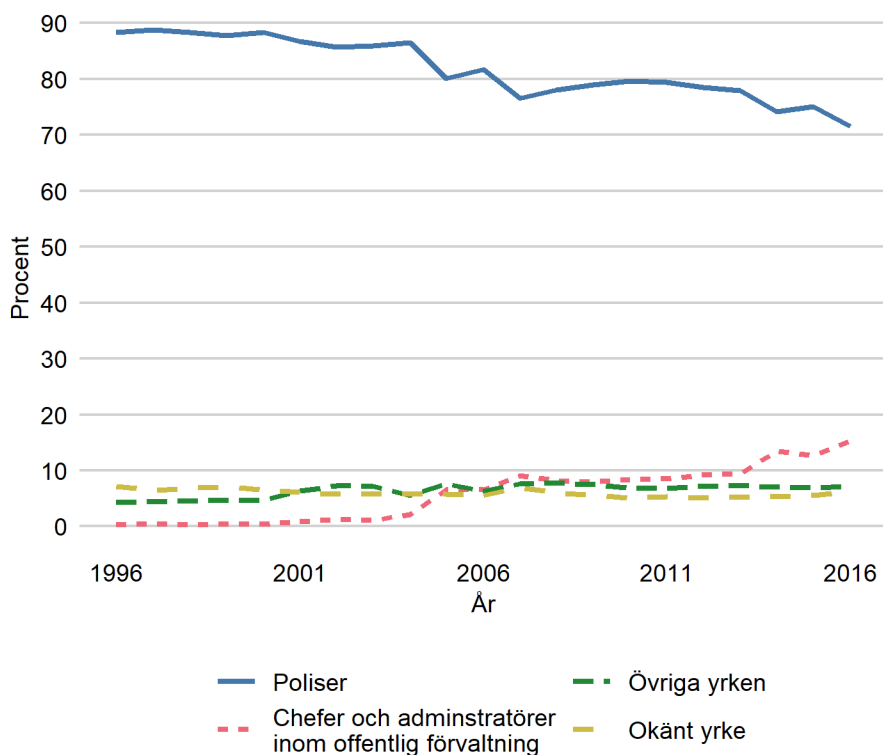
Figur 18 sammanför yrkes- och branschanalyserna för de utbildade förskollärarna. Här blir det tydligt att mindre än 40 procent av de utbildade förskollärarna arbetar som *förskollärare inom förskolan*. Närmare 30 procent arbetar som *förskollärare utanför förskolan*, framför allt i förskoleklass inom grundskolan. Andelen utbildade förskollärare med *okänt yrke inom utbildning* ökar över tid, vilket sannolikt fångar dem som arbetar som förskollärare på privata skolor och förskolor. Andelen som arbetar med ett *annat yrke inom utbildning* fluktuerar något men håller sig relativt konstant på omkring tio procent över tid. 15–20 procent av de utbildade förskollärarna arbetar i ett *annat yrke utanför utbildning* eller i ett *okänt yrke utanför utbildning*. Detta är en betydande andel, vilket tyder på att det finns en rekryteringspotential av utbildade förskollärare. Det syns dock inga tydliga förändringar av denna rekryteringspotential under den studerade perioden.

Figur 18 Andel utbildade förskollärare i olika yrken och branscher

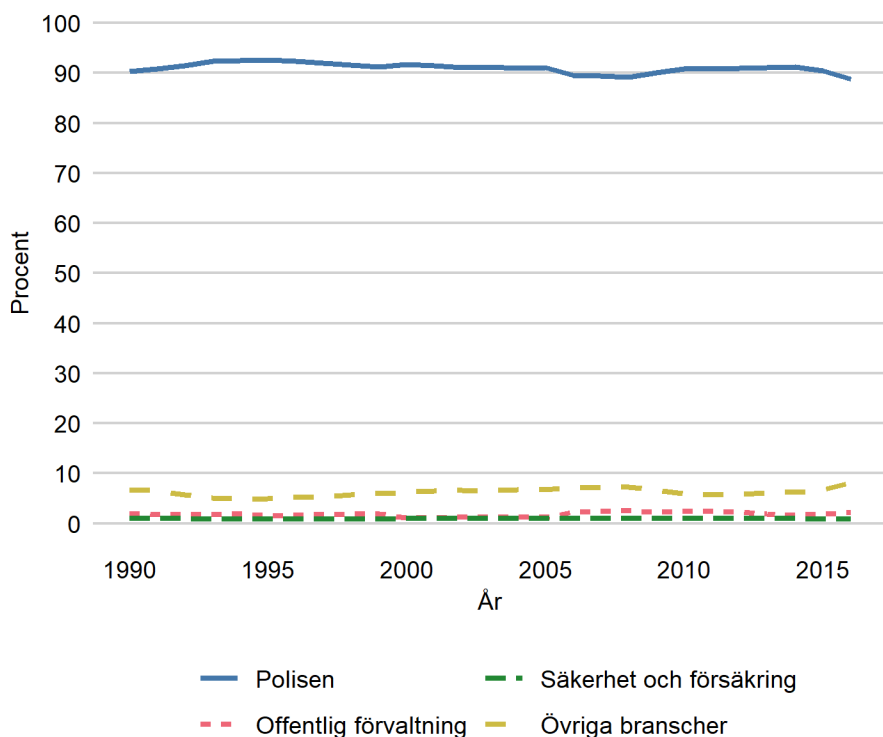
4.4 Poliser

Figur 19 visar att nära 90 procent av de utbildade poliserna arbetade som *poliser* i mitten av 1990-talet, men att andelen sedan dess har sjunkit till drygt 70 procent år 2016. Minskningen motsvaras helt av en ökning av andelen polisutbildade som arbetar som *chefer eller administratörer inom offentlig förvaltning*. Mellan fem och tio procent arbetar inom *övriga yrken* och ungefär lika många arbetar inom ett *okänt yrke*. Eftersom poliser uteslutande arbetar inom offentlig sektor befinner sig de som arbetar i ett okänt yrke med säkerhet utanför polisyrket.

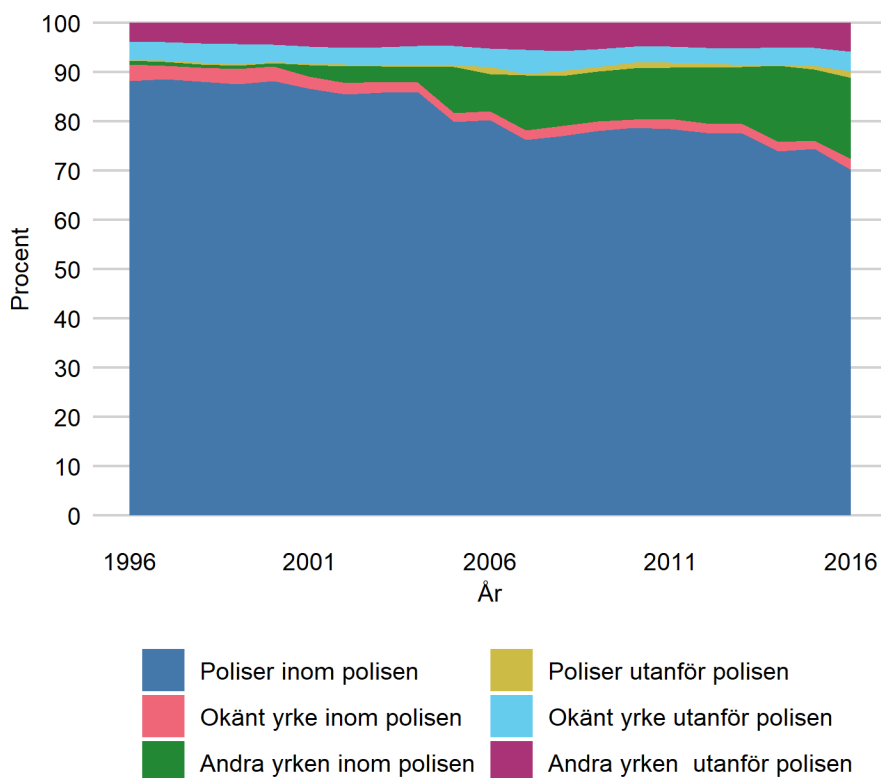
Figur 19 Andel utbildade poliser i olika yrken

I Figur 20 ser vi att andelen polisutbildade som arbetar inom *polisen* har legat relativt konstant på omkring 90 procent. En liten minskning går att skönja för de allra sista åren, till förmån för *övriga branscher*. Andelen som arbetar inom *offentlig förvaltning* är mycket liten men stiger något mot slutet av perioden. Andelen polisutbildade som arbetar inom *säkerhet och försäkring* är minimal.

Figur 20 Andel utbildade poliser i olika branscher

Figur 21 visar kombinationen av yrke och bransch för de utbildade poliserna. Här ser vi ännu tydligare att minskningen av andelen *poliser inom polisen* speglas av en ökning av andelen med *andra yrken inom polisen*. Förändringen hänger alltså samman med att en större andel av de polisutbildade inom polisen numera arbetar som chefer eller administratörer, som vi såg i Figur 19. Andelen som arbetar i *andra yrken utanför polisen* eller *okänt yrke utanför polisen* har ökat från åtta procent 1996 till tio procent 2016. Gruppen har ökat under de allra senaste åren. Detta kan tyda på att poliser har lämnat polisen till följd av omorganisationen 2015, men uppföljningsperioden är för kort för att kunna klarlägga om det handlar om ett trendbrott. Totalt sett är det trots allt relativt få poliser som arbetar utanför polisverksamhet även år 2016.

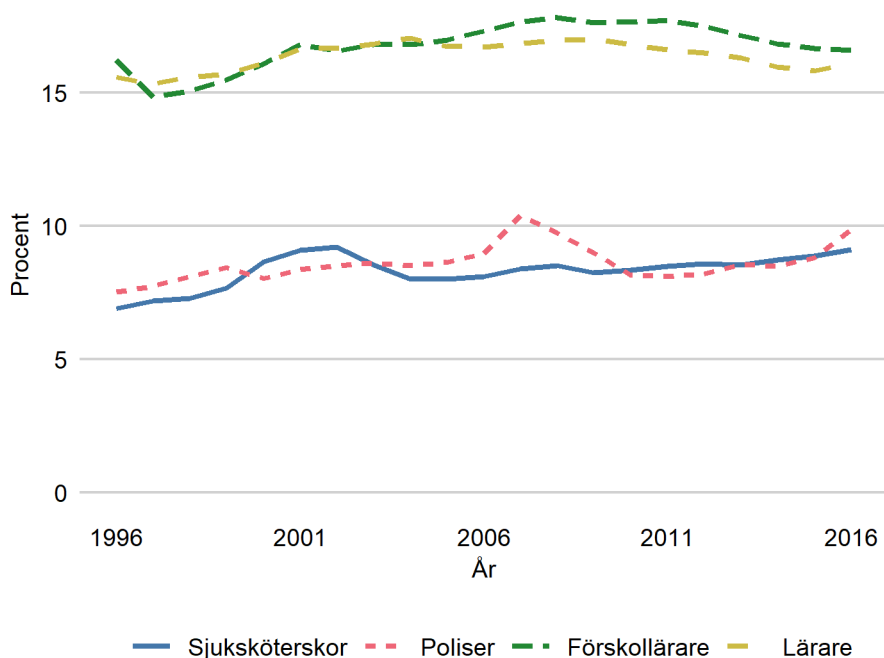
Figur 21 Andel utbildade poliser i olika yrken och branscher

4.5 Sammanfattning

Avsnittet har visat att det har skett vissa förändringar av vilka yrken och branscher de utbildade arbetar inom. De utbildade sjuksköterskorna och poliserna arbetar i ökande utsträckning som chefer och administratörer, de utbildade lärarna arbetar i ökande utsträckning inom förskolan och inom utbildning i privat sektor, och de utbildade förskollärarna arbetar i ökande utsträckning inom grundskolan. Huruvida förändringarna är problematiska eller ej är svårt att bedöma utan ytterligare insyn. Bilden vi har förmedlat kan dock utgöra en grund för framtida diskussioner om organiseringen av dessa verksamheter.

Vad gäller rekryteringspotentialen är den som tydligast när man tittar på hur många som arbetar helt utanför det område som de har utbildats till. För att tydliggöra detta visar Figur 22 summan av de två översta fälten i Figur 10, Figur 14, Figur 18 och Figur 21. För sjuksköterskorna visar detta alltså andelen av de utbildade som arbetar i okänt yrke utanför vård och omsorg eller i ett annat

yrke än sjuksköterska utanför vård och omsorg. För lärare visar det andelen av de utbildade som arbetar i okänt yrke utanför utbildning eller i annat yrke än lärare utanför utbildning. För förskollärare visar det andelen av de utbildade som arbetar i okänt yrke utanför utbildning eller i annat yrke än förskollärare utanför utbildning. Slutligen, för poliserna visar det andelen av de utbildade som arbetar i okänt yrke utanför polisen eller i annat yrke än polis utanför polisen.

Figur 22 Andel av de utbildade som varken arbetar i yrket eller branschen

Not: För utbildade sjuksköterskor avser yrke *sjuksköterska* och bransch *vård och omsorg*, för utbildade lärare avser yrke *lärare* och bransch *utbildning*, för utbildade förskollärare avser yrke *förskollärare* och bransch *utbildning*, för utbildade poliser avser yrke *polis* och bransch *polisen*.

Figur 22 bekräftar den bilden vi såg tidigare: andelen utbildade som arbetar utanför yrket eller branschen är betydligt högre bland förskollärarna och lärarna än bland sjuksköterskorna och poliserna. Ur det perspektivet är således rekryteringspotentialen tillbaka till det område personerna har utbildats till större för dessa utbildningsgrupper. Figuren visar också att det inte skett några kraftiga förändringar under de senaste åren av andelen som arbetar utanför yrket och branschen i de olika utbildningsgrupperna. Andelen sjuksköterskor utanför yrket och branschen ökar dock successivt sedan mitten av 00-talet och andelen poliser utanför polisen ökar hastigt sedan 2015. Bland lärare och förskollärare går

trenderna snarare i motsatt riktning sedan slutet av 00-talet, med allt färre av de utbildade som arbetar utanför yrket och branschen.

5 Hur har rörligheten förändrats?

Analysen i föregående avsnitt visade inte några tydliga tecken på att många fler arbetar utanför det område de utbildats till idag jämfört med tidigare. Det tar dock tid att ändra sammansättningen av yrken och branscher i en grupp. Mönster kan bli tydligare om man istället tittar på rörligheten mellan arbetsställen, yrken och branscher.

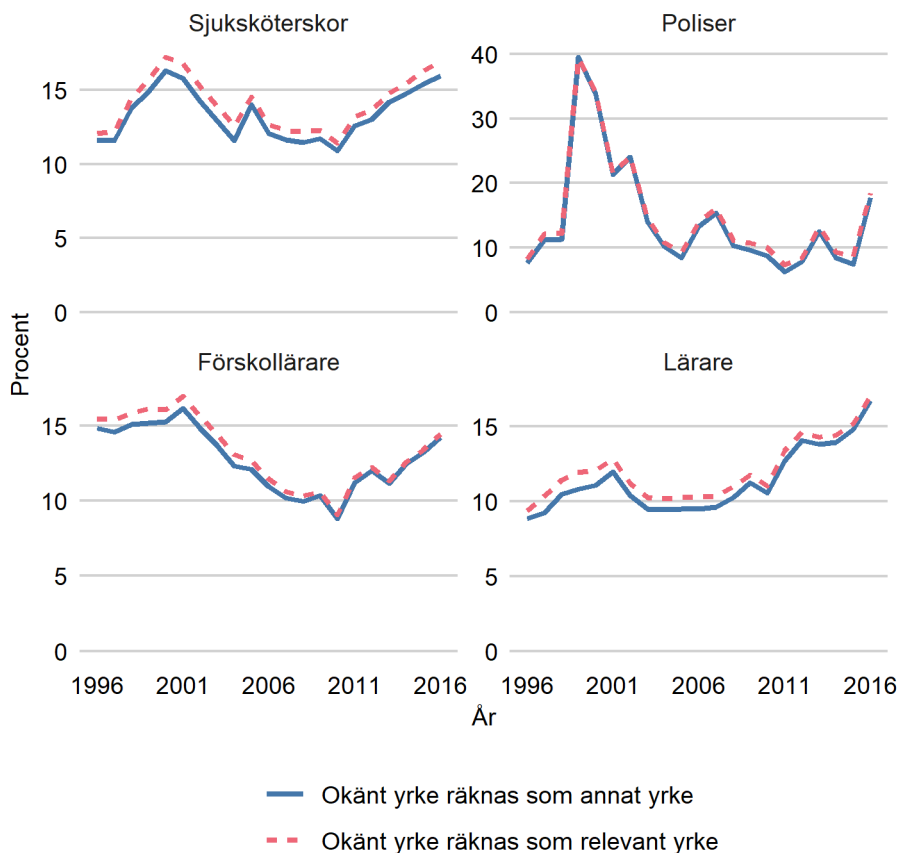
Vi börjar med att titta på hur rörligheten mellan arbetsställen sett ut under perioden. Som referenspunkt visar Figur A4 i Bilaga 1 andelen av alla sysselsatta på hela arbetsmarknaden som under det senaste året bytte arbetsplats.⁸ Under 2000-talet har andelen arbetsplatsbyten legat relativt konstant runt 10–15 procent av arbetsstyrkan varje år. Om något ser vi en viss ökning sedan 2010. Figur 23 visar arbetsplatsbyten i utbildningsgrupperna bland personer som inte lämnat yrket eller branschen. För de sjuksköterskeutbildade avser detta de som arbetar som sjuksköterskor eller inom vård och omsorg, för de utbildade lärarna de som arbetar som lärare eller inom utbildning, för de utbildade förskollärarna de som arbetar som förskollärare eller inom utbildning, och för poliserna de som arbetar som poliser eller inom polisen. Vi visar två versioner, i vilka okänt yrke räknas som ”rätt” respektive ”fel” yrke. Figuren ger en bild av hur vanligt det är att personer som stannar kvar i yrket eller branschen ändå byter arbetsplats.

Arbetsplatsbyten behöver i sig inte vara något negativt – de kan bero på att personer tar steg i karriären eller flyttar geografiskt, eller på omorganisationer som effektiviserar verksamheten. Det kan ha positiva effekter om det leder till en bättre matchning mellan arbetsgivare och arbetstagare. En hög rörlighet kan dock också vara tecken på problem inom organisationerna som gör att personal söker sig till nya arbetsplatser. Om personer i en bransch byter jobb oftare kan det också försvåra planeringen av verksamheten samt minska effektiviteten då ny personal måste läras upp.

Figur 23 visar att rörligheten för sjuksköterskor, förskollärare och lärare sjönk mellan år 2000 och 2005, för att sedan öka igen från 2010 och framåt. Hos poliserna ser mönstret annorlunda ut, med en kraftig nedgång från mycket höga nivåer i början av 00-talet, och därefter fluktuationer runt en svagt

⁸ Vissa av de arbetsplatsbyten vi observerar i data kan bero på att en hel arbetsplats byter identifikationsnummer av administrativa skäl, utan att individerna faktiskt lämnar sin arbetsplats. För undvika detta problem räknar vi endast byten där färre än 30 procent av alla anställda på en arbetsplats lämnar under ett år. Samma avgränsning tillämpas i resten av detta avsnitt.

nedåtgående trend. Den höga rörligheten i början av perioden beror sannolikt på någon form av omorganisering av polisens verksamhet. Hur vi räknar okänt yrke spelar ingen roll för resultaten.

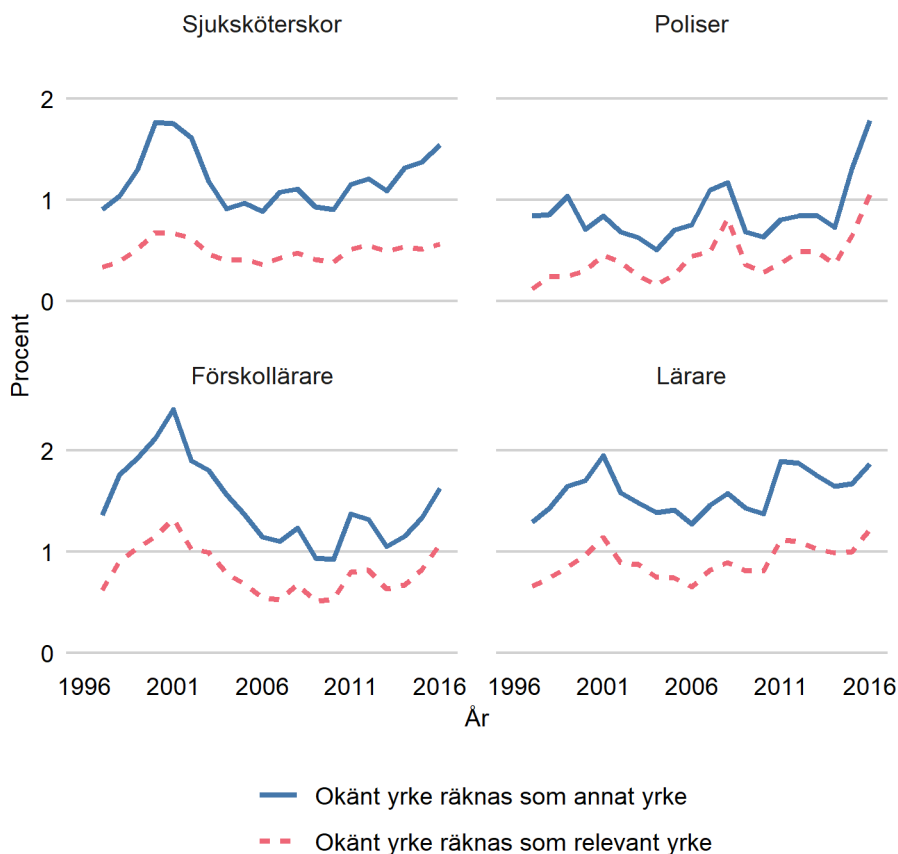

Figur 23 Andel som byter arbetsplats bland de utbildade som stannar inom yrket eller branschen

Not: För utbildade sjuksköterskor avser yrke *sjuksköterska* och bransch *vård och omsorg*, för utbildade lärare avser yrke *lärare* och bransch *utbildning*, för utbildade förskollärare avser yrke *förskollärare* och bransch *utbildning*, för utbildade poliser avser yrke *polis* och bransch *polisen*.

Över 15 procent av de sjuksköterskeutbildade som fortsatte som sjuksköterskor eller inom vård och omsorg bytte arbetsplats 2016. Lärarna hade ännu något högre rörlighet – 17 procent av lärarna som fortsatte i läraryrket eller utbildningsbranschen bytte arbetsplats 2016. Förskollärarna är inte långt ifrån – 14 procent av de utbildade förskollärarna som fortsatte arbeta som förskollärare eller inom utbildning bytte arbetsplats 2016. Poliserna ligger ännu högre – uppemot 18 procent av de utbildade poliserna som fortsatte i polisyrket

eller inom polisen bytte arbetsplats. Detta är dock långt ifrån de höga nivåerna av arbetsplatsbyten inom polisen under slutet av 1990-talet.

Figur 24 Andel som lämnat yrket och branschen av de utbildade som arbetade inom yrket eller branschen året före

Not: För utbildade sjuksköterskor avser yrke *sjuksköterska* och bransch *vård och omsorg*, för utbildade lärare avser yrke *lärare* och bransch *utbildning*, för utbildade förskollärare avser yrke *förskollärare* och bransch *utbildning*, för utbildade poliser avser yrke *polis* och bransch *polisen*.

Ännu mer intressant är det att se hur stor andel av de utbildade som lämnar det område de utbildats till. Figur 24 visar andelen som lämnar yrket *och* branschen av de utbildade som arbetade inom yrket *eller* branschen året före.⁹ För utbildade sjuksköterskor avser detta dem som lämnar sjuksköterskeyrket

⁹ Vi räknar endast med yrkes- eller branschbyten som också åtföljs av ett arbetsplatsbyte. Syftet med denna avgränsning är att ta bort rent administrativa förändringar, förändringar av kodscheman samt beförordningar, som när en individ som föregående år var polis detta år arbetar som chef på samma arbetsplats.

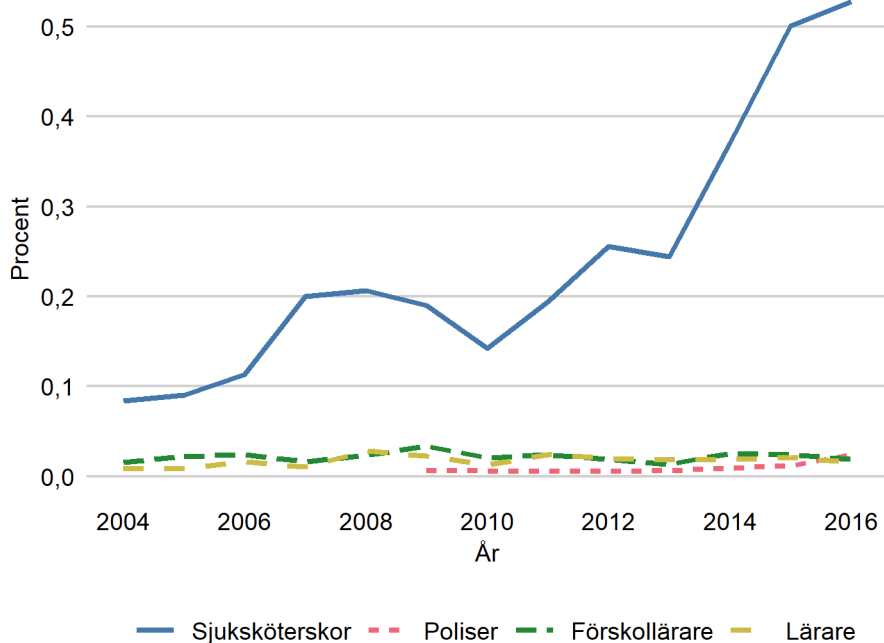
eller vård och omsorg, för de utbildade lärarna dem som lämnar läraryrket eller utbildning, för de utbildade förskollärarna dem som lämnar förskolläraryrket eller utbildning, och för de utbildade poliserna dem som lämnar polisyrket eller polisen. Figuren visar två varianter: en där de som lämnar till okänt yrke räknas som att de lämnat sitt yrke och en där de som lämnar till okänt yrke räknas som att de stannar kvar i sitt yrke. Notera dock att samtliga lämnat sin bransch. Okänt yrke innebär därför förmodligen i praktiken oftast att man har lämnat sitt yrke, även om vi inte kan observera att så verkligen är fallet. Vi kommenterar därför enbart den graf där okänt yrke räknas som annat yrke, men vi redovisar båda för att ge en komplett bild. Mönstren för de båda graferna är likartade.

Figur 24 visar att upp till drygt två procent av dem som arbetar inom yrket eller branschen byter arbetsplats till ett arbete utanför yrket och branschen varje år. Omsättningen var hög bland sjuksköterskor och förskollärare och någorlunda hög bland lärare och poliser i början av perioden. I samtliga utbildningsgrupper var omsättningen låg i mitten av perioden. Därefter kan man skönja en ökning i andelen som lämnar yrket och branschen i alla utbildningsgrupper.

Den brantaste ökningen står poliserna för. Andelen som lämnar polisyrket eller polisbranschen ökar kraftigt år 2015 och 2016. En del av ökningen hänger samman med en ökad rekrytering av lärare till polisutbildningen – detta utgör 22 procent av ökningen 2015 och 13 procent av ökningen 2016. Det innebär ändå att en betydande ökning av andelen poliser som lämnar polisyrket och polisen kvarstår även då detta tas i beaktande. Andelen poliser som lämnar polisyrket och polisbranschen är högre än tidigare under den studerade perioden. Om utvecklingen fortsätter kan det så småningom sätta djupare avtryck i andelen utbildade poliser som arbetar som polis eller inom polisverksamhet än det gjort hittills.

Även bland de utbildade sjuksköterskorna, förskollärarna och lärarna ser vi trendmässiga ökningar av andelen som lämnar yrket och branschen sedan slutet av 00-talet. Ökningarna är dock inte lika markanta som för poliserna, och andelarna som lämnar är fortfarande lägre än de varit tidigare under perioden.

Bemanningsbranschen har blivit allt viktigare inom offentlig verksamhet under senare år. Sjuksköterskor som är anställda av ett bemanningsföretag och hyrs ut exempelvis till en vårdcentral räknas inte som anställda i vårdbranschen, trots att de i praktiken arbetar där. Däremot räknas de fortfarande som sjuksköterskor i yrkesklassificeringen. Figur 25 visar andelen som lämnat branschen för bemanningsbranschen av de utbildade som arbetade i branschen året före. För utbildade sjuksköterskor avser branschen vård och omsorg, för lärarna och förskollärarna avser branschen utbildning och för poliserna avser branschen polisen.

Figur 25 Andel som lämnat branschen för bemanningsbranschen av de utbildade som arbetade inom branschen året före

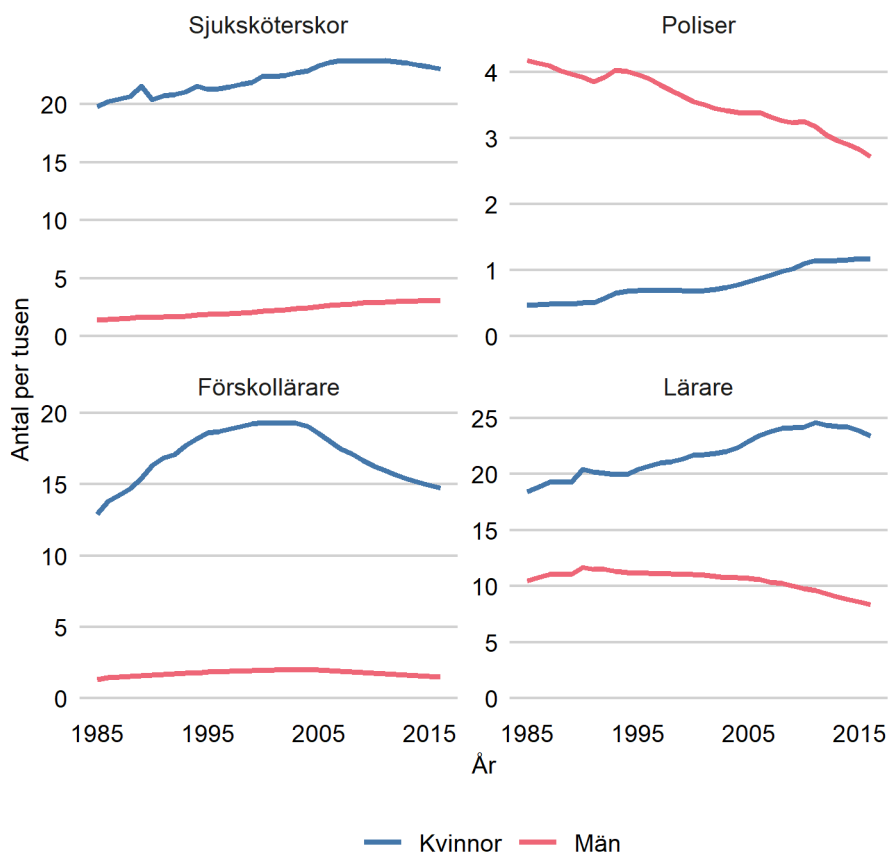
Not: För utbildade sjuksköterskor avser bransch *vård och omsorg*, för utbildade lärare och förskollärare avser bransch *utbildning*, för utbildade poliser avser bransch *polisen*.

Figur 25 visar att bemanningsbranschen är av betydelse endast för sjuksköterskorna. Andelen utbildade sjuksköterskor som arbetade inom vård och omsorg året före och som lämnat för bemanningsbranschen har ökat från mindre än 0,1 procent 2004 till över 0,5 procent per år 2016. Den största ökningen har skett under de senaste fem åren. Även om förändringen är tydlig är flödena relativt små, och som vi såg i Figur 9 anställer bemanningsbranschen fortfarande endast omkring 1 procent av de utbildade sjuksköterskorna.¹⁰ Bland utbildade lärare, förskollärare och poliser är det försvinnande få som lämnar sin bransch för bemanningsbranschen.

¹⁰ Vi har även studerat andelen sjuksköterskor som lämnat branschen och gick till branscher med anknytning till medicinsk teknologi. Detta innefattar tillverkning, försäljning och utveckling av medicinsk utrustning och läkemedel. Denna andel är relativt liten och har fallit något under senare år.

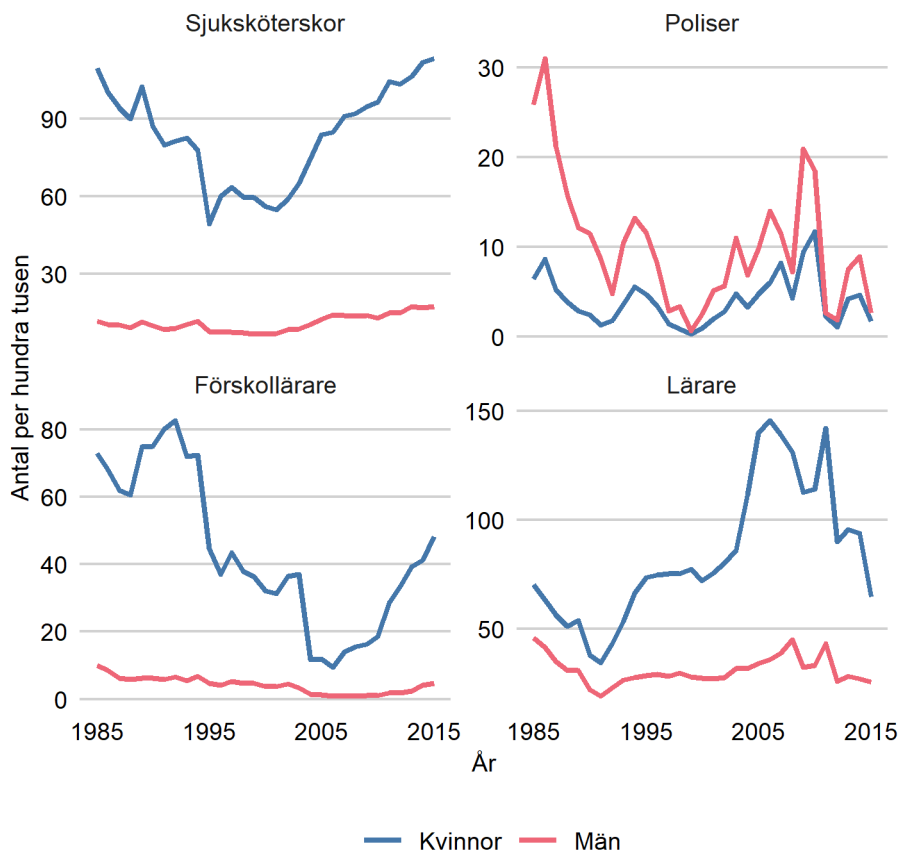
6 Könsskillnader

De utbildningsgrupper vi studerar i den här rapporten har alla en skev könsbalans. Figur 26 visar antalet utbildade per tusen invånare uppdelat på kön. Vi ser att antalet män med sjuksköterske- och förskollärarytbildning är mycket lågt. Bland lärarna är det också fler utbildade kvinnor än män, men förhållandet är något jämnare. Könsbalansen bland lärarna försämras dock över tid, eftersom den kraftiga ökningen av antalet personer med lärarutbildning under perioden endast drivs av att fler kvinnor utbildar sig till lärare. Antalet män med lärarutbildning har minskat ända sedan 1990. För poliserna är förhållandet det motsatta jämfört med de övriga utbildningsgrupperna, med betydligt fler utbildade män än kvinnor. Här ser vi dock en tydlig förändring över tid, med ett allt större antal kvinnor och ett allt mindre antal män som utbildat sig till polis.

Figur 26 Antal utbildade personer 20–64 år med angiven utbildningsinriktning och kön per tusen invånare, 1985–2016

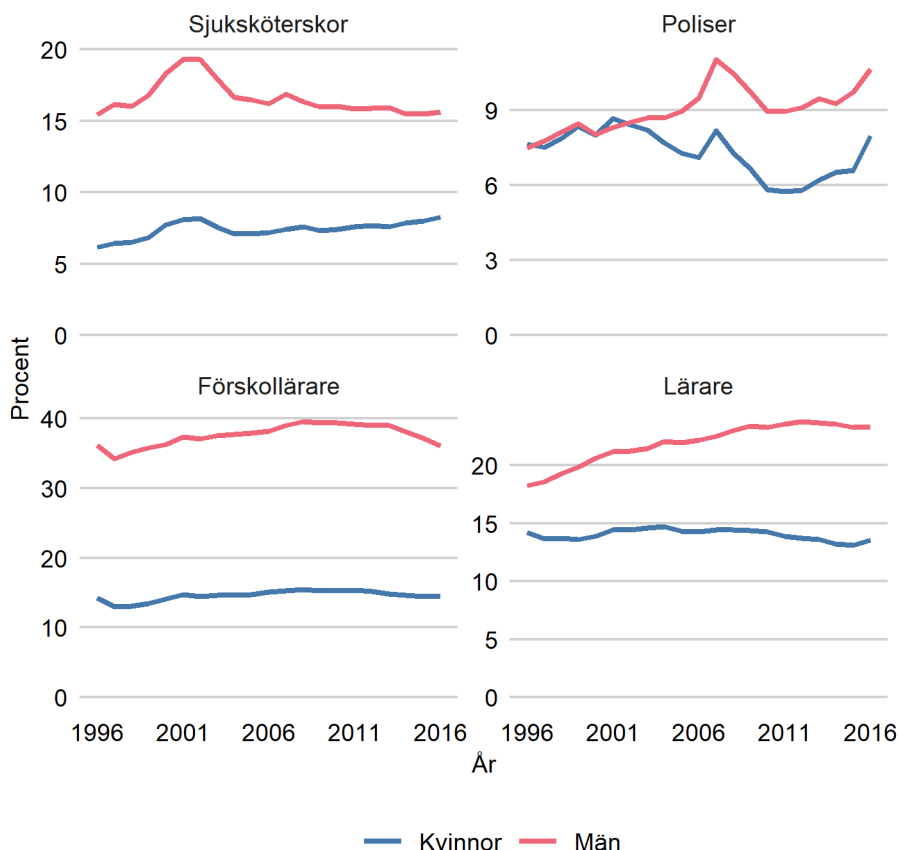
Figur 27 visar antalet utexaminerade i de olika utbildningsgrupperna uppdelat på kön. Här ser vi att ökningen av de utexaminerade sjuksköterskorna, förskollärarna och lärarna mot slutet av perioden framför allt utgörs av kvinnor. Bland de utexaminerade poliserna dominerar männen, men antalet kvinnor har ökat över tid.

Figur 27 Antal utexaminerade personer av angivet kön per hundra tusen invånare, 1985–2015

Även hur många av de utbildade som arbetar utanför det område de utbildats till skiljer sig mellan kvinnor och män. Figur 28 visar samma information som i Figur 22, separat för män och kvinnor. Den övre vänstra panelen visar andelen utbildade sjuksköterskor som arbetar i okänt yrke utanför vård och omsorg eller i annat yrke än sjuksköterska utanför vård och omsorg. Vi såg i Figur 26 att få män utbildar sig till sjuksköterskor, och Figur 28 visar att det dessutom är en högre andel utbildade manliga sjuksköterskor som varken arbetar som sjuksköterskor eller inom vård och omsorg. Gapet mellan könen har dock

minskat något under senare år, främst för att allt fler kvinnor arbetar utanför yrket och branschen.

Figur 28 Andel av utbildade som varken arbetar inom yrket eller branschen

Not: För utbildade sjuksköterskor avser yrke *sjuksköterska* och bransch *vård och omsorg*, för utbildade lärare avser yrke *lärare* och bransch *utbildning*, för utbildade förskollärare avser yrke *förskollärare* och bransch *utbildning*, för utbildade poliser avser yrke *polis* och bransch *polisen*.

Den övre högra panelen i Figur 28 visar andelen utbildade poliser som arbetar i okänt yrke utanför polisen eller i annat yrke än polis utanför polisen, uppdelat på kön. Fram till omkring 2000 var andelarna i princip identiska bland män och kvinnor, varefter fler män än kvinnor arbetar utanför yrket och branschen. Att fler av de utbildade kvinnorna arbetar inom det område de utbildats till är således ett resultat som gäller för alla fyra utbildningsgrupperna, oavsett om kvinnor är över- eller underrepresenterade i utbildningsgruppen. Hos polisen finns fler polisutbildade män än kvinnor (se Figur 26), men en lägre andel av männen arbetar inom det område de utbildats för.

Den nedre vänstra panelen visar andelen utbildade förskollärare som arbetar i okänt yrke utanför utbildning eller i annat yrke än förskollärare utanför utbildning, uppdelat på kön. Betydligt fler utbildade män än kvinnor arbetar utanför det område de utbildats till, och gapet är större än hos någon av de andra utbildningsgrupperna, drygt 20 procentenheter. Figur 26 visade att väldigt få män utbildar sig till förskollärare, och av denna lilla grupp är det dessutom så många som 40 procent som varken arbetar som förskollärare eller inom utbildning. Bland kvinnor är denna siffra knappt 15 procent. Det pekar på att utrymmet för män inom förskolan är litet.¹¹ Att det i praktiken nästan bara är kvinnor som är aktuella för arbete inom förskolan minskar självklart rekryteringspotentialen jämfört med andra yrken. Exempelvis är det inom läraryrket både fler män som utbildar sig till lärare och en lägre andel av de utbildade som varken arbetar som lärare inom utbildning. Inom skolan tycks det således finnas ett betydligt större utrymme för män än inom förskolan.

Slutligen visar den nedre högra panelen andelen utbildade lärare som arbetar i okänt yrke utanför utbildning eller i annat yrke än lärare utanför utbildning, uppdelat på kön. Liksom för de andra utbildningsgrupperna återfinns en betydligt lägre andel av männen inom det område de utbildats till jämfört med kvinnorna. Andelen manliga lärarutbildade som arbetar utanför yrket och branschen har ökat betydligt under den studerade perioden.

7 Diskussion och slutsats

Syftet med denna rapport har varit att kartlägga var de utbildade sjuksköterskorna, lärarna, förskollärarna och poliserna befinner sig på arbetsmarknaden. Flera aktörer har uttryckt oro över den nuvarande och framtida personalförsörjningen inom dessa yrken. För att förstå utvecklingen har vi analyserat dessa yrken med avseende på två marginaler: hur många individer i arbetsför ålder med den relevanta utbildningsbakgrunden det finns, och hur många av dessa som arbetar inom det område de utbildats för. Vi ställde tre frågor:

- i) Hur många utbildade finns det inom de olika yrkesgrupperna?
- ii) Inom vilka yrken och branscher arbetar de utbildade?
- iii) Hur ser flödena bland de utbildade mellan arbetsplatser och från yrket och branschen ut över tid?

¹¹ Dessutom avslutar en betydligt lägre andel av männen sin förskolläraryrkesutbildning, vilket inte fångas i vår analys (Lärarnas tidning, 2015).

För sjuksköterskorna såg vi att tillgången till utbildad personal är historiskt sett mycket god. Antalet utbildade sjuksköterskor i relation till befolkningen växte stadigt från mitten av 1990-talet fram till runt 2010, för att därefter minska marginellt. Detta beror på stora pensionsavgångar under senare år, vilket inte helt har kunnat kompenseras med ett växande inflöde, trots att antalet nyutexaminerade sjuksköterskor vuxit sedan början av 00-talet och år 2016 låg på historiskt höga nivåer.

När vi studerade var de utbildade sjuksköterskorna befinner sig på arbetsmarknaden såg vi att över 90 procent arbetar som sjuksköterska eller inom vård och omsorg. En ökande andel av de utbildade sjuksköterskorna som arbetar inom vård och omsorg arbetar dock som chefer eller administratörer. Dessutom arbetar allt färre sjuksköterskor inom underbranschen hälso- och sjukvård, medan fler arbetar inom vård och omsorg med boende eller öppna sociala insatser. Det verkar alltså ha skett organisatoriska förändringar inom vården, både vad avser yrken och underbranscher, under den studerade perioden.

Färre än tio procent av de utbildade sjuksköterskorna arbetar alltså utanför såväl sjuksköterskeyrket som branschen vård och omsorg. Denna andel har legat relativt stabil över hela perioden, även om den ökar svagt mot slutet av perioden. Andelen utbildade sjuksköterskor som lämnar vård och omsorg för bemanningsbranschen ökar i snabb takt mot slutet av perioden, även om nivåerna fortfarande är låga. Andelen som lämnar såväl sjuksköterskeyrket som vård och omsorg ökar också mot slutet av perioden, men i en ganska långsam takt. Överlag ser vi att de allra flesta som utbildar sig till sjuksköterska tycks arbeta inom det område man utbildats till. Det mesta tyder alltså på att en eventuell framtida brist på sjuksköterskor i första hand måste mötas av en ytterligare expansion av antalet utbildningsplatser, samt möjligen av organisatoriska förändringar.

Lärarna och förskollärarna bör delvis studeras gemensamt, eftersom lärarutbildningen från 2001 gjorde det möjligt att få behörighet som gällde både skolan och förskolan. Eftersom de med dubbel examen får lärarutbildning som högsta avslutade utbildning faller antalet utbildade förskollärare kraftigt sedan början av 00-talet. Detta kompenseras till stor del av ett växande antal utbildade lärare, men antalet lärare och förskollärare tillsammans har ändå sjunkit sedan omkring 2005. Även här har trenderna i stor utsträckning drivits av stora pensionsavgångar.

Bland lärarna arbetade omkring 70 procent som lärare fram till början av 00-talet, varefter andelen sjönk till under 60 procent. Denna minskning motsvaras dock av att andelen som arbetade som förskollärare ökade från noll till tio procent under samma period. Över 80 procent av de utbildade lärarna arbetar inom utbildningsbranschen, men andelen i grund- och gymnasieskolan

minskar något till förmån för förskolan. Förskollärarna har följt en delvis liknande utveckling, med omkring 70 procent av de utbildade i yrket. Tittar vi på vilka branscher de utbildade arbetar inom så har ett kraftigt skift från förskolan till skolan skett, till följd av införandet av förskoleklass. Mindre än 40 procent av de utbildade förskollärarna arbetade som förskollärare i förskolan år 2016.

Sammantaget arbetar de utbildade lärarna och förskollärarna i mindre utsträckning inom det område de utbildats till än sjuksköterskorna och poliserna. Vi såg att 15–17 procent av de utbildade lärarna och förskollärarna varken arbetar i utbildningsbranschen eller som lärare respektive förskollärare. På det sättet finns det en större rekryteringspotential av utbildade lärare och förskollärare att locka tillbaka till yrket och branschen. Också för dessa utbildningsgrupper ser vi en viss ökning i andelen som lämnar yrket och branschen under det senaste decenniet.

Antalet polisutbildade har legat väldigt stabilt under hela perioden, om något med en svagt fallande trend. Antal nyutexaminerade poliser har fluktuerat en del över åren, med en något svagare tillväxt under 2010-talet. Bland de polisutbildade har andelen som arbetar som poliser sjunkit från 90 procent under 1990-talet till cirka 75 procent 2015. Denna minskning motsvaras dock helt av en ökning i andelen som arbetar som chefer eller administratörer. Andelen som arbetar inom polisbranschen har legat konstant på runt 90 procent under hela perioden. Den fallande andelen i polisyrket ser alltså huvudsakligen ut att bero på organisatoriska förändringar inom polisen. Andelen polisutbildade som lämnar både yrket och branschen har fluktuerat något runt en ganska låg nivå. Sedan 2015 ser vi dock en kraftig ökning av andelen som lämnar yrket och branschen. Eftersom data endast sträcker sig till 2016 kan vi inte se om denna trend håller i sig längre än så.

Den samlade bilden är således att andelen som utbildat sig till dessa yrken men arbetar på annat håll inte förändrats på något dramatiskt vis under de senaste 20 åren, möjligen med undantag för poliserna under de allra senaste åren. De åtgärder som med störst potential för att säkra försörjningen av dessa välfärdstjänster i framtiden är således att öka rekryteringen till utbildningarna, samt att se över hur verksamheten organiseras.

Referenser

Arbetsförmedlingen (2018a), *Yrkeskompassen*.

<https://www.arbetsformedlingen.se/For-arbetssookande/Yrke-och-framtid/Yrkeskompassen.html#/yrkesprognos/3360> (Hämtad 2018-03-26).

Arbetsförmedlingen (2018b), *Var finns jobben? Bedömning för 2018 och på fem års sikt*,

<https://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Statistik-och-publikationer/Prognoser/Prognoser/Riket/2018-02-08-PrognosVar-finns-jobben-2018.html> (Hämtad 2018-09-05).

Du&jobbet (2018), "Nästan 6000 poliser jobbar inte kvar i yrket", nr 1 2018, <http://www.duochjobbet.se/chef/nastan-6000-poliser-jobbar-inte-kvar-i-yrket/> (Hämtad 2018-03-26).

Dagens Nyheter (2016), "Läraryflykten en modern myt", 28 november 2016, <https://www.dn.se/nyheter/sverige/lararyflykten-en-modern-myt/> (Hämtad 2018-03-26).

Dagens Nyheter (2018), "Fakta i frågan: Har antalet poliser ökat?", 21 mars 2018, <https://www.dn.se/nyheter/sverige/fakta-i-fragan-har-antalet-poliser-okat/> (Hämtad 2018-08-20).

Lärarnas tidning (2015), "Varför är det så få män i förskolan?", 7 maj 2015, <https://lararnastidning.se/varfor-ar-det-sa-fa-man-i-forskolan/> (Hämtad 2018-10-10).

Polisförbundet (2017), *Polisförbundets rapport: Högre polislöner – en samhällsfråga*, november 2017.

Polismyndigheten (2016), *Polismyndighetens budgetunderlag 2018–2020*, Dnr A384.582/2016, Polismyndigheten, ekonomiavdelningen.

Statistiska centralbyrån (2017a), *Trender och Prognoser 2017*.

Statistiska centralbyrån (2016a), *40 000 lärare arbetar inte med undervisning*, Analys 2016:2. https://www.scb.se/sv/_hitta-statistik/artiklar/40-000-larare-arbetar-inte-med-undervisning/ (Hämtad 2017-12-20).

Statistiska centralbyrån (2016b), *Vanligt arbeta kort tid som lärare*. https://www.scb.se/sv/_hitta-statistik/Artiklar/Vanligt-arbeta-kort-tid-som-larare/ (Hämtad 2018-03-26).

Socialstyrelsen (2010), *Lägesrapport 2010*,

<https://www.socialstyrelsen.se/publikationer2010/2010-3-21>

(Hämtad 2018-08-20).

Sveriges Kommuner och Landsting (2018), *Sveriges viktigaste jobb finns i välfärden: Rekryteringsrapport 2018*,

<https://webbutik.skl.se/sv/artiklar/sveriges-viktigaste-jobb-finns-i-valfarden-.html> (Hämtad 2018-09-05).

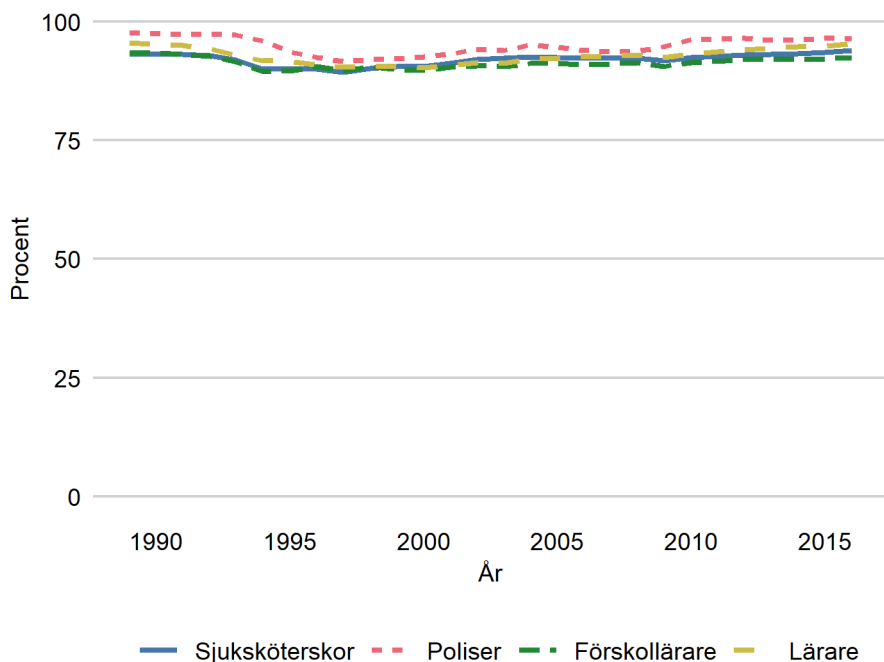
Sydsvenskan (2016), ”Inte bara utbilda fler – få poliser och lärare att trivas”, 11 september 2016, <https://www.sydsvenskan.se/2016-09-11/inte-bara-utbilda-fler-fa-poliser-och-larare-att-trivas> (Hämtad 2018-03-26).

Universitetskanslersämbetet (2015), *Högskoleutbildningarna och arbetsmarknaden*, Rapport 2015:5.

Vårdfokus (2017), ”Allt fler sjuksköterskor flyr landstingen”, 3 januari 2017, <https://www.vardfokus.se/webbnyheter/2017/januari/allt-fler-sjukskoterskor-flyr-landstingen/> (Hämtad 2018-03-26).

Bilaga 1 Data

Denna bilaga beskriver i detalj vilka register vi använder och hur vi definierar våra variabler. Vi hämtar information om utbildning, kön och födelseår från LOUISE-databasen, som innehåller registeruppgifter om hela Sveriges befolkning. Våra utbildningsgrupper klassificeras utifrån SUN-koder för högsta avslutade utbildningsriktning i LOUISE. Fram till år 1999 används ”Gamla SUN” och från år 2000 används ”SUN 2000”.¹² Vi följer SCB:s schema över utbildningsgrupper. Tabell A1 visar hur vi definierar de olika utbildningskategorierna.

Figur A1 Andel sysselsatta i november bland utbildade personer 20–64 år, 1989–2016

¹² Svensk utbildningsnomenklatur, se <https://www.scb.se/dokumentation/klassifikationer-och-standarder/svensk-utbildningsnomenklatur-sun/>.

Tabell A1 Definition av utbildningsgrupper utifrån högsta avslutade utbildning

	Gamla SUN	SUN 2000	
		Inriktning	Nivå
Sjuksköterskor	650, 651, 6571, 6572, 6574, 6630, 6631, 6661	723a-j, 725f	4,5 (exkl. 412, 522, 532)
Grundutbildade sjuksköterskor		723a	
Barnmorskor		723h	
Specialistsjuksköterskor		723b-g, i-j; 725f	
Lärare			
<i>Grundlärare</i>			
Grundskollärarytbildning, årskurs 1–7	2611		
Lågstadie- och mellanstadieutbildning	260 (exkl. 2601), 2610, 2618, 2619		
Lärarytbildning för grundskolans lägre åldrar		144	527, 537, 547, 557
<i>Ämneslärare</i>			
Grundskollärarytbildning, årskurs 4–9	2612–2617		
Ämneslärarytbildning	256, 257, 2640, 265, 266, 267, 2681		
Ämneslärarytbildning, inkl. grundskollärarytb 4–9 allmänna ämnen		145	547, 557
<i>Yrkeslärare</i>			
Yrkeslärarytbildning	258, 2641, 2680, 2686	146 a-g, x	417, 527, 537, 547, 557
Utbildning för lärare i praktiskt-estetiskt ämne	250–253 (exkl. 25 320), 2620, 2622–2629, 2642–2649	146h-m	417, 527, 537, 547, 557
Förskollärare			
Förskollärare	2541, 26 010	143a, x	527, 537, 547, 557
Fritidspedagog	2542, 26 011	143b	
Poliser	851, 860 (exkl. 86 010)	861a	5 (exkl. 522, 532)

Eftersom vi kan observera företag och arbetsställe för samtliga anställningar kan vi få en heltäckande bild av i vilka branscher och sektorer de utbildade arbetar. Detta baseras på information i RAMS avseende individens huvudsakliga anställning under året. Vi begränsar oss till att studera dem som är sysselsatta i november ett givet år, vilket visas i Figur A1. Tabell A2 visar definitionerna av

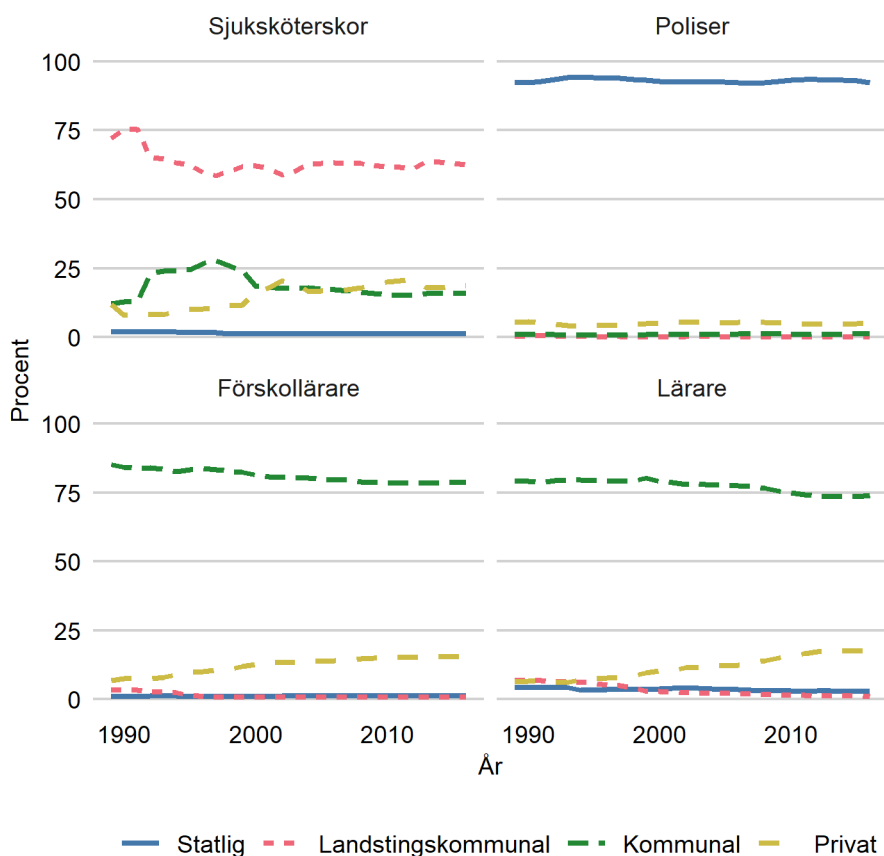
branscher och Tabell A3 visar definitionerna av sektor. Figur A2 visar andelen av de sysselsatta inom respektive sektor per utbildningsgrupp.

Tabell A2 Definition av branschgrupper utifrån näringsgrensindelning (SNI)

	SNI92	SNI2002	SNI2007
Vård och omsorg			
Hälsö- och sjukvård	851	851 (exkl. 85 143)	86
Vård och omsorg med boende	8531 (exkl. 85 314)	85 143, 8531	87
Öppna sociala insatser	85 314, 8532 (exkl. 85 321)	8532	88
Polisen	7524	7524	8424
Utbildning			
Förskola	85 321	80 101	85 100
Grund- och gymnasieskola	801, 802	80 102, 80 103, 802	852, 853
Övrig utbildning	Resterande 80	Resterande 80	Resterande 85
Bemanning		74 502	78 200
Offentlig förvaltning	75 (exkl. 7524)	75 (exkl. 7524)	84 (exkl. 8424)
Säkerhet och försäkring	746, 66	746, 66	80, 65

Tabell A3 Definition av sektorsgrupper utifrån institutionell sektorindelning (INSEKT)

	MIS 1968:6		INSEKT 2000	INSEKT 2014
	Inst. sektorindelning	Juridisk form		
Privat	2, 3		1, 2	11, 12
Statlig	11, 14, 15		3	1311, 1312
Primärkommunal	12	82, 83	41	13 131
Landstingskommunal	12	84	42	13 132

Figur A2 Andel utbildade i olika sektorer per utbildningsgrupp, 1990–2016

Yrkesinformation hämtas från Lönestrukturstatistiken, som består av fem separata undersökningar för primärkommunal sektor, landstingskommunal sektor, statlig sektor, arbetare i privat sektor och tjänstemän i privat sektor. Statistiken inom den offentliga sektorn baseras på totalundersökningar, medan statistiken inom den privata sektorn baseras på en urvalsundersökning. Ungefär 50 procent av arbetstagarna i privat sektor omfattas av undersökningen varje år.

Vi klassificerar yrke utifrån den huvudsakliga anställningen under året. Detta görs för dem som enligt LOUISE är sysselsatta i november det aktuella året. I första hand använder vi Lönestrukturstatistiken för att definiera huvudsaklig anställning under året och lägga till information om yrke, företag och arbetsställe. De flesta individer har bara en registrerad anställning i Lönestrukturstatistiken varje år, vilken i så fall definieras som personens huvudsakliga anställning det året. Om en individ har flera anställningar på

samma företag och arbetsställe i Lönestrukturstatistiken väljer vi den anställning med: 1) högst tjänsteomfattning; 2) högst antal arbetstimmar; 3) högst månadslön; 4) högst timlön. De senare kriterierna används endast då information om de tidigare saknas.

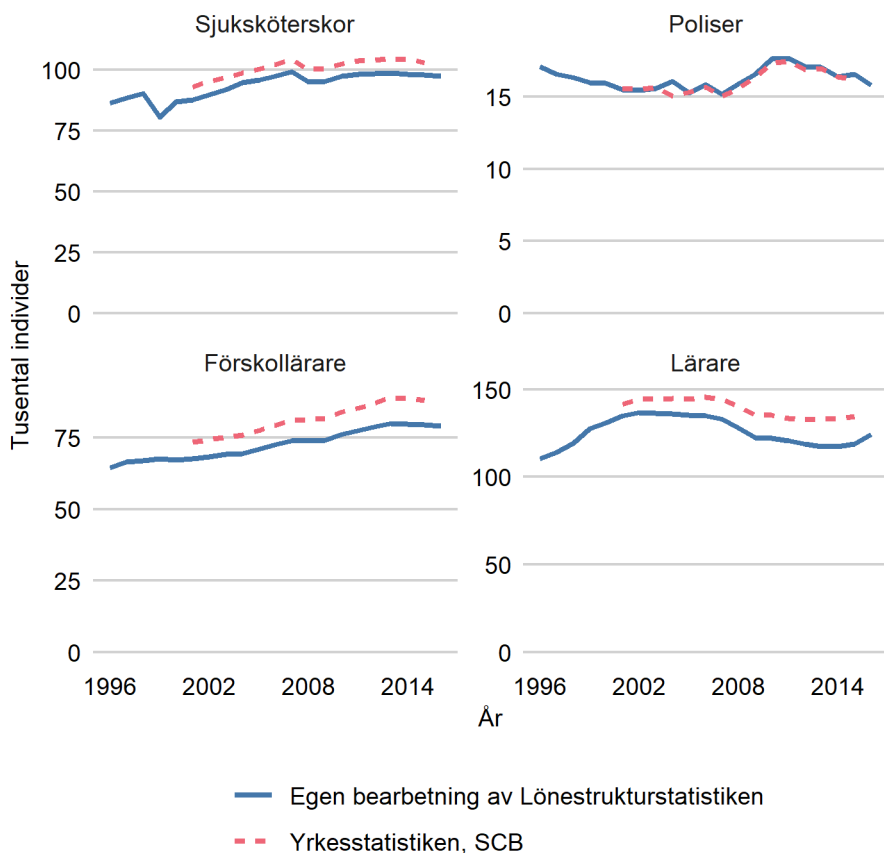
I andra hand använder vi information från Registerbaserad Arbetsmarknadsstatistik (RAMS) för att definiera den huvudsakliga anställningen under året. RAMS är en årlig totalräknad undersökning som till största delen baseras på arbetsgivarnas kontrolluppgifter och de egna företagarnas självdeklarationer. I RAMS finns information om alla anställningar en individ har under året, total arbetsinkomst per anställning samt företagsuppgifter såsom bransch, sektor och juridisk form. Om en individ som inte återfinns i Lönestrukturstatistiken har flera anställningar på olika företag eller arbetsställen under året definierar vi som huvudsaklig anställning den anställning som har gett störst total arbetsinkomst enligt RAMS det året. För dessa anställningar kan vi lägga till information om företag och arbetsställe från RAMS.

Enligt ovan beskrivna tillvägagångssätt har vi alltså definierat den huvudsakliga anställningen varje år, men information om yrke finns endast registrerat för de anställningar som täcks av Lönestrukturstatistiken. Vi börjar med att klassificera olika yrkesgrupper utifrån SSYK-koder i Lönestrukturstatistiken, dels avseende de fyra yrkesgrupperna vi är intresserade av, dels avseende andra yrkesgrupper som kan vara av relevans för våra utbildningsgrupper. De exakta definitionerna av de olika yrkesgrupperna finns i Tabell A4.

Tabell A4 Definition av yrkesgrupper utifrån yrkeskod (SSYK)

	SSYK96	SSYK2012
Sjuksköterskor	223, 323	222, 223
Andra vårdyrken	222, 249, 322, 324, 513 (exkl. 5131), 3461, 4112	22, 32, 3411, 53, 4117
Poliser	345	336
Förskollärare	331	2342, 2343
Lärare	232, 233	232, 233, 2341
Andra utbildningsyrken	231, 234, 235, 332	231, 235, 3449
Chefer och administratörer i offentlig förvaltning	1226–1228, 1316–1318, 247	123, 14, 15 (exkl. 154), 2422

För att öka täckningsgraden för yrke i den privata sektorn ersätter vi saknad information ("imputerar") med hjälp av observationer från tidigare och senare år. Om en individ under ett år var anställd i ett visst företag och arbetsställe, men saknar information om yrke, tillskrivs individen samma yrke som den hade då den senast observerades i samma företag och arbetsställe. Om det inte finns någon sådan tidigare observation, använder vi i stället den närmaste efterföljande observationen i samma företag och arbetsställe.¹³

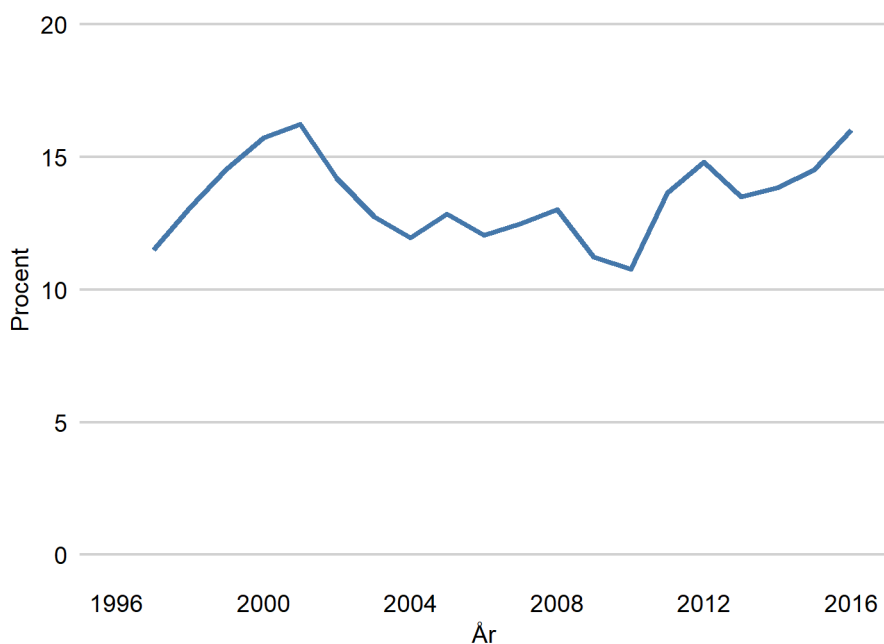
Figur A3 Antal observationer per yrke, befolkningen 20–64 år

Figur A3 visar antalet personer för vilka vi har kunnat fastställa yrke från 1996 till 2015. Den heldragna linjen visar antalet personer i yrket enligt vår bearbetning av data, medan den streckade linjen visar samma siffror enligt yrkesregistret på SCB som täcker hela befolkningen. Yrkesregistret utgår,

¹³ Vi sätter ingen gräns för avståndet i tid mellan observationerna, och vi tillåter att individen haft andra anställningar och yrken däremellan.

liksom vår data, från Lönestrukturstatistiken, men kompletteras med data från andra register. Dessutom används en imputeringsalgoritm för att få fram totalsiffror. Vi ser att våra uppgifter stämmer väl överens med totaluppgifterna för poliserna, som kan observeras till fullo eftersom de enbart arbetar i offentlig sektor. För sjuksköterskorna, förskollärarna och lärarna är det en liten andel personer som vi inte kan observera i våra data. Trenderna för våra uppgifter följer dock trenderna för totaluppgifterna mycket väl. Förhoppningsvis är vår presentation således representativ för yrkesgrupperna som helhet. Vi ser att antalet personer för vilka vi inte kan fastställa yrke ökar något över tid för förskollärare och lärare. Detta hänger samman med att den privata sektorn växer för dessa branscher.

I analysen studeras hur rörligheten mellan arbetsställen, yrken och branscher sett ut för de olika utbildningsgrupperna. Som referenspunkt visar Figur A4 andelen av alla sysselsatta på hela arbetsmarknaden som under det senaste året bytte arbetsplats.

Figur A4 Andel sysselsatta på arbetsmarknaden som bytte arbetsplats under året, 1996–2016

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) är ett forskningsinstitut under Arbetsmarknadsdepartementet med placering i Uppsala.

IFAU ska främja, stödja och genom forskning genomföra uppföljningar och utvärderingar. Uppdraget omfattar effekter av arbetsmarknads- och utbildningspolitik, arbetsmarknadens funktionssätt och arbetsmarknadseffekter av socialförsäkringen.

I rapportserien presenteras såväl IFAU:s forskning som resultat av samarbeten med andra nationella och internationella forskningsorganisationer.

IFAU delar årligen ut bidrag till olika forskningsprojekt, vars resultat publiceras i rapportserien.

Rapporterna kan vara fristående eller publiceras tillsammans med ett Working paper.

Alla IFAU:s publikationer finns på www.ifau.se